

Adferdssenteret Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS

Hovedrapport fra evalueringen

Evaluering
Divisjon for samfunn og helse

Adferdssenteret
Norsk senter for studier av
problematferd og innovativ praksis AS

Hovedrapport fra evalueringen

Evaluering

Divisjon for samfunn og helse

© Norges forskningsråd 2016

Norges forskningsråd
Postboks 564
1327 Lysaker
Telefon: 22 03 70 00
Telefaks: 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no/

Publikasjonen kan bestilles via internett:
www.forskningsradet.no/publikasjoner

Grafisk design omslag: Design et cetera AS
Foto/ill. omslagsside: Shutterstock
Trykk: 07 Media
Opplag: 100

Oslo, mars 2016

ISBN 978-82-12-03495-2 (trykksak)

ISBN 978-82-12-03496-9 (pdf)

Innholdsfortegnelse

Forord	5
1. Sammenfatning og anbefalinger	7
1.1. Sammenfatning af rapportens hovedresultater.....	7
1.2. Sammenfatning af komiteens refleksjoner og anbefalinger	8
2. Indledning	9
2.1. Evalueringskomiteen.....	9
2.1.1. Evalueringsrapportens datagrundlag.....	9
2.2. Evalueringsrapportens struktur	10
3. Atferdssenterets organisation, formål og mål	11
3.1. Det historiske perspektiv.....	11
3.2. Atferdssenterets formål og opgaver.....	11
3.3. Atferdssenterets programmer og metoder.....	12
3.4. Organisering og ledelse	13
3.4.1. Forskningsafdelingen	13
3.4.2. Udviklingsafdelingerne	14
3.5. Atferdssenterets finansiering og rammebetingelser	16
3.5.1. De politisk-økonomiske rammer – øget målstyring?	17
3.6. Opsamling på Atferdssenteret som organisatorisk enhed	18
4. Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde	19
4.1. Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde 2009-2014 i tal.....	19
4.2. Atferdssenterets videnskabelige forskningsproduktion 2009-2014.....	20
4.2.1. Norsk, nordisk eller international profil?.....	20
4.2.2. Tidsskrifternes niveau	20
4.3. Evalueringskomiteens valg af publikationer og fremgangsmåde	21
4.3.1. Beskrivelse af komiteens fremgangsmåde for vurdering.....	21
4.4. Komiteens vurdering af fagfællebedømte publikationer.....	22
4.5. Komiteens vurdering af ikke-fagfællebedømte publikationer	22
4.5.1. Publikationernes faglige, teoretiske og metodiske kvalitet	23
4.5.2. Publikationernes målgruppe – hvem er de relevante for?	24
4.5.3. Publikationernes sproglige kvalitet.....	24
4.6. Komiteens sammenfatning og refleksjoner	24
5. Forskningssamarbejde og sammenligning med lignende miljøer	26
5.1. Samarbejde med forskningsmiljøer på fagfællebedømte artikler.....	26
5.2. Atferdssenteret sammenholdt med lignende miljøer	27
5.3. Opsamling.....	28
6. Implementering af Atferdssenterets programmer.....	29
6.1. Oxford Researchs gennemgang af Atferdssenterets implementeringsvirksomhed.....	29
6.1.1. Fra evidensbaseret kunnskap til praksis.....	30

6.1.2.	Atferdssenterets involvering i implementeringen og støtte til tjenesteudbydere	31
6.2.	Atferdssenterets implementeringsvirksomhed	32
6.2.1.	Atferdssenterets programprofil.....	32
6.2.2.	Hvordan kommer programmer ind og ud af Atferdssenterets regi?	33
6.3.	Afrunding.....	33
7.	Perspektiver og anbefalinger	34
7.1.	Vægtning af videnskabelig over for populær formidling	34
7.1.1.	Formidling til praksisfeltet.....	34
7.2.	Samarbejde og dialog.....	35
7.3.	Transparens og ”open access”	36
7.3.1.	Brugernes stemme i Atferdssenterets arbejde	36
7.4.	Uafhængig forskning.....	36
7.4.1.	Åbenhed og selvkritisk refleksion.....	37
7.5.	Afrunding.....	38
8.	Litteraturliste	39
	Kilder fra Atferdssenteret:.....	39
	Yderligere kilder:	40
	Bilag 1: Kildeliste	41
	Bilag 2: Oversigt over publikationer udvalgt af Atferdssenteret	42
	Bilag 3: Vedlegg til rapport	44
	Bilag 4: Atferdssenterets kommentarer til faktagrundlaget i Oxford Researchs rapport (vedlegg 2).....	45
	Bilag 5: Systematisk oversigt over Atferdssenterets videnskabelige produktion 2009-2014.....	49

Forord

Forskningsrådet fikk i desember 2013 i oppdrag fra Barne- likestillings- og inkluderingsdepartementet å evaluere Atferdssenteret. Oppdraget fra departementet gikk ut på å opprette en komite som skulle få ansvaret for å gjennomføre evalueringen. Komiteen skulle bestå av kompetente forskere fra Skandinavia. Selve gjennomføringen av oppdraget skulle brytes opp i tre deler:

1. Evaluering av forskningsproduksjonen
2. Evaluering av implementeringsvirksomheten
3. Kunnskapsoversikt om alvorlige atferdsvansker hos barn for å vurdere Atferdssenterets arbeid opp mot andre kunnskapsmiljøer.

Komiteen har vært ledet av Anne-Dorthe Hestbæk, som er avdelingssjef ved, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd i Danmark. De øvrige medlemmene av komiteen har vært Martin Bergström fra Lund Universitet i Sverige, Tine Basse Fisker selvstendig forskningskonsulent og tilknyttet Danmarks pedagogiske universitet, Turf Böcker Jacobsen fra Forbrugerrådet i Danmark og Marit Skivenes fra Universitetet i Bergen.

Forskningsrådet ga henholdsvis Oxford Research og Høgskolen i Oslo og Akershus/NOVA i oppdrag å gjennomgå implementeringsvirksomheten ved Atferdssenteret og å gjennomføre en kunnskapsoversikt. Hensikten med rapportene var å kunne bruke dem som kunnskapsgrunnlag til evalueringskomiteens arbeid. Begge rapportene er vedlagt denne evalueringsrapporten og innholdet i dem står for forfatterens egen regning.

Oppdraget er gjennomført og Forskningsrådet vil takke komiteen for godt utført arbeid!

Lysaker 17. mars 2016

Eivind Hovden
Avdelingsdirektør
Divisjon for samfunn og helse

1. Sammenfatning og anbefalinger

Fem forskere fra Norden har på vegne af Norges Forskningsråd gennemført en evaluering af Atferdssenteret. Mandatet for evalueringen har været tredelt, og rapporten beskæftiger sig primært med evaluering af 1) Atferdssenterets forskningsproduktion, 2) Atferdssenterets implementeringsarbejde samt 3) en vurdering af Atferdssenterets arbejde i forhold til andre kundskabsmiljøer på baggrund af en forskningsoversigt om alvorlige adfærdsproblemer hos børn og unge.

Indledningsvist ønsker Evakueringskomiteen at pointere, at Norsk Senter for studier af problematferd og innovativ praksis AS – bedre kendt som Atferdssenteret – har været med til at styrke den politiske dagsorden om et øget brug af evidensbaserede programmer betragteligt, både i Norge og i resten af Norden. En række behandlingsprogrammer rettet mod børn og unge med adfærdsproblemer er blevet udviklet, tilpasset, implementeret og evalueret over de sidste 15 år. I samme periode har Atferdssenteret udviklet en forskningsafdeling, der publicerer på højt internationalt niveau. Evalueringskomiteens arbejde med Atferdssenteret har givet anledning til at zoomer ud og se på organisationen med en udenforståendes øjne, hvilket har resulteret i en række refleksioner og anbefalinger i forhold til Atferdssenterets arbejde fremadrettet.

I det følgende gengives først hovedresultaterne fra hvert kapitel kort, og dernæst opsummeres refleksioner og anbefalinger fra kapitel 7.

1.1. Sammenfatning af rapportens hovedresultater

I **kapitel 3** beskrives Atferdssenterets organisation, formål og mål. Kapitlet viser blandt andet, at Atferdssenteret de seneste 5-6 år har haft en stigning på 17 pct. i den samlede omsætning fra ca. 49 mio. til over 57 mio. NKR. Det har også afspejlet sig i en stigning af antallet af årsværk fra 44,4 i 2009 til 48 årsværk i 2014. Generelt har der været stabilitet i medarbejdergruppen, og det virker til, at Atferdssenteret er en attraktiv arbejdsplads, der har nemt ved at rekruttere kvalificerede medarbejdere. Styringsmæssigt ser det ud til, at det norske Storting har skærpet kravene til styringen af institutionen i perioden 2009-2014. De årlige tilskudsbreve fra Bufdir er mere udførligt beskrevet, og der er opstillet præcise krav til, hvordan Atferdssenteret skal bruge sin bevilling. Det kan ses som en tættere målstyring af senteret.

Kapitel 4 ser nærmere på Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde. Atferdssenteret publicerer hvert år både artikler, bøger, bogkapitler og rapporter. Foruden den skriftlige produktion afholder Atferdssenteret også hvert år et stort antal mundtlige præsentationer på nationale og internationale konferencer og har desuden mange undervisningsaktiviteter. Det er Evalueringskomiteens indtryk, at en stor del af Atferdssenterets publiceringer ligger på internationale forskningsarenaer. Det er en meget fin præstation i sig selv, men en vigtig del af Atferdssenterets opdrag er også at formidle bredt ud til praksisfeltet. Det er derfor vigtigt at sikre sig, at også den brede formidling tilgodeses. Udgangspunktet for de ikke-fagfællebedømte publikationer må være, at de har praksisfeltet som deres primære målgruppe.

I **Kapitel 5** beskrives omfanget af Atferdssenterets forskningsarbejde med andre forskningsinstitutioner. Atferdssenteret har en lang række nationale samarbejder, men det er Evalueringskomiteens opfattelse, at samarbejdet med højskolerne er mere begrænset, end hvad der er hensigtsmæssigt. Atferdssenteret har også meget samarbejde med internationale miljøer, i særdeleshed i USA. Det indikerer, at Atferdssenteret også internationalt er en attraktiv samarbejdspartner. Forskningsoversigten fra NOVA (find link i bilag 3) vurderer, at Atferdssenteret sammenlignet med andre lignende miljøer står stærkt. Denne position skyldes dels en kombination af deres omfattende videnskabelige produktion med fagfællebedømmelse, men også senterets store kendskab til programmer fra de bliver udviklet, over afprøvning og implementering, til de er evalueret.

Kapitel 6 omhandler Atferdssenterets implementeringsvirksomhed. Implementeringsrapporten udarbejdet af Oxford Research (find link i bilag 3) giver alt i alt et signal om, at Atferdssenterets implementeringstiltag er velgennemtænkte og systematiske og i tråd med de programmer, der implementeres. Rapporten peger også på, at der er forskel på, hvor tæt implementeringsprocessen styres, hvilket formentlig kan tilskrives programmernes forskellige udgangspunkter.

1.2. Sammenfatning af komiteens refleksioner og anbefalinger

I det følgende opsummeres komiteens refleksioner og anbefalinger kort. For nærmere uddybning, se kapitel 7.

- En af Atferdssenterets tre hovedopgaver er formidling af resultater. Den videnskabelige formidlingsopgave løser senteret på fornem vis i form af en relativt stabil international publikationsrate af en vis størrelse. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at den populærvidenskabelige, ikke fagfællebedømte formidling med fordel kan styrkes og have højere prioritet i de kommende år. Evalueringskomiteen anbefaler, at Atferdssenteret arbejder med at styrke formidling, der henvender sig til praksisfeltet i et praksis-relateret og ikke (for) akademisk sprog. Populærvidenskabelig formidling kan naturligvis også foregå på andre platforme end den klassiske skriftlige formidling, for eksempel på de sociale medier, som Atferdssenteret er begyndt at benytte, særligt med henblik på at nå praktikere og studerende.
- Det er Evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssenterets samarbejde med højskolerne kan og bør styrkes de kommende år. Atferdssenteret har en række nationale samarbejder. Særligt samarbejdet med højskolerne synes at være mere begrænset, end det er hensigtsmæssigt, hvad senterets ledelse også anerkender. Evalueringskomiteen finder det oplagt og nyttigt med en stærkere samarbejdsrelation netop her, eftersom højskolerne uddanner en stor del af de professionelle, der i fremtiden skal arbejde med Atferdssenterets programmer og modeller. En målsætning for Atferdssenteret kunne være i et samarbejde at udvikle publikationer, der er målrettet til at indgå i højskolerne pensumlistes, og/eller invitere til samforfatterskaber med ansatte ved højskolerne. Dette ville både være i Atferdssenterets interesse, men udefra set bør der tilsvarende være en interesse hos højskolerne for at kvalificere undervisningen på dette felt.
- Evalueringskomiteen anbefaler, at Atferdssenterets materialer i højere grad er mere transparente og tilgængelige for andre. På nuværende tidspunkt er der begrænsninger på, hvem der kan få adgang til Atferdssenterets data, manualer og videnskabelige publikationer. Tendensen i den internationale forskningsverden går i retning af mere åbenhed, deling af data etc., og kravet hertil forstærkes, når man forsker for offentlige midler. Senteret kunne derfor gradvis tilstræbe mere "open access". Det kunne for eksempel være i form af, at Atferdssenterets videnskabelige publikationer og programmateriale er frit tilgængeligt for kommunerne, uanset om de indgår i forskningsprocesser med eller får vejledning fra senteret, eller at de frit kan downloades af studerende.
- Atferdssenteret varetager mange opgaver, i og med at senteret både udvikler, implementerer og evaluerer evidensbaserede programmer inden for samme, relativt lille og internt tæt forbundne organisation. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssenteret bør genoverveje, hvordan denne organisering af arbejdet kan blive mest optimal i forhold til at bedrive uafhængig forskning. Evalueringskomiteen anerkender, at det ikke hidtil har været et problem i forhold til den videnskabelige publicering på Atferdssenteret. Samtidig er vi opmærksom på, at der er en international debat om, hvorvidt det er muligt at adskille "egeninteresse" og forskningsuafhængighed. Undersøgelser viser for eksempel, at når programudviklere evaluerer effekten af egne programmer, er resultaterne ofte mere positive, end når effekten af de samme programmer evalueres af uafhængige fagpersoner. En mulighed er, at Atferdssenteret inviterer andre organisationer til at evaluere visse af de programmer, som senteret har udviklet og implementeret og måske også foretaget den første evaluering af. Det er tænkeligt, at Atferdssenteret kunne være en væsentlig kraft i udviklingen af supplerende evalueringsmiljøer, givet deres usædvanligt store erfaring hermed.
- Evalueringskomiteen er undervejs i sit arbejde stødt på en række kritiske røster uden for Atferdssenteret, der oplever, at senteret "lukker sig om sig selv" eller ikke er tilstrækkelig villigt til at indgå i en kritisk dialog. Det er et vanskeligt punkt at konkludere på, da vi ikke har repræsentativ viden om dette. Det er dog komiteens opfattelse, at enhver forskningsinstitution står sig bedst ved både at reflektere kritisk over sin egen praksis og give rum for omgivelsernes holdning, uanset om man er enig eller ej, eller om man synes, den er rimelig eller ej. I lyset af, at Atferdssenteret dels har arbejdet sig op til at have en meget stærk position på sin bane, dels får tilført mange offentlige midler, er det Evalueringskomiteens opfattelse, at senteret sagtens kan tåle at indgå i en åben dialog med sine potentielle kritikere – og tilmed kan blive styrket af det, i og med at det er en af vejene til at nedbryde den eksterne modstand, som al fornyelse altid støder på.

Afslutningsvis vil vi understrege, at det har været en fornøjelse at deltage i denne evaluering og både spændende og lærerigt at få viden om, hvordan evidensbaserede programmer om børn og unges adfærdsproblemer håndteres på Atferdssenteret.

2. Indledning

Norges Forskningsråd har iværksat en evaluering af Atferdssenteret. En komite bestående af fem forskere fra Norden har siden ultimo 2014 arbejdet på evalueringen af Atferdssenteret. Målet har været at vurdere Atferdssenterets arbejde ud fra målet om, at senteret skal bidrage med viden om børn og unge med alvorlige adfærdsproblemer og bidrage med metoder, som kan være til hjælp for familier og skoler. Evalueringskomiteen vil i denne rapport belyse styrker og svagheder ved senteret, som det aktuelt er organiseret, og på den baggrund give råd og anbefalinger om, hvorvidt centerets aktiviteter skal videreføres, og hvordan centeret eventuelt kan videreudvikles.

Her er det vigtigt at være opmærksom på, at man i evalueringer nemt kommer til at overdosere det kritiske element – som jo er det, der kan bringe feltet videre – og tilsvarende til at nedtone de områder, hvor den evaluerede part gør det godt. Der skal ikke herske tvivl om, at Atferdssenteret er en meget kompetent organisation, når det gælder udvikling af evidensbaserede programmer og viden om børn og unge med adfærdsvanskeligheder. Evalueringskomiteens refleksioner og anbefalinger skal ses som områder, hvor vi vurderer, at senteret med fordel kan udvikles og styrkes.

Mandatet for evalueringen er tredelt og vil derfor primært beskæftige sig med:

- Evaluering af Atferdssenterets forskningsproduktion
- Evaluering af implementeringsarbejdet
- Vurdering af Atferdssenterets arbejde i forhold til andre kundskabsmiljøer på baggrund af en forskningsoversigt om alvorlige adfærdsproblemer hos børn.

I og med at vi har struktureret evalueringen efter den tredeling, Forskningsrådets mandat har givet komiteen, betyder det også, vi potentielt kan have underprioriteret sammenhængen mellem de tre delelementer og de potentielle fordele ved at have alle faser – udvikling, implementering og evaluering – samlet i én organisatorisk enhed.

Evalueringsrapportens undersøgelsesperiode er 2009-2014. Rapporten forholder sig ikke til Atferdssenterets aktiviteter uden for denne periode. Evalueringsrapportens struktur beskrives nærmere i afsnit 2.3.

2.1. Evalueringskomiteen

Evalueringskomiteen har bestået af fem forskere fra Norge, Sverige og Danmark:

- Anne-Dorthe Hestbæk, afdelingsleder, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (Leder af komiteen)
- Marit Skivenes, professor, Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen
- Martin Bergström, universitetslektor og docent, Socialhögskolan, Lunds Universitet
- Tine Basse Fisker, ekstern lektor, DPU – Danmarks Institut for Pædagogik og Uddannelse
- Turf Böcker Jakobsen, projektchef, Forbrugerrådet Tænk.

Evalueringskomiteen blev etableret ultimo 2014 og har siden afholdt fem møder i henholdsvis Oslo, Bergen, Københavnsområdet, heraf tre todages seminarer. Der har således været tale om et grundigt og tidskrævende arbejde. Peter Waraa, professor ved Uppsala Universitet, Institutionen för Pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, deltog på Evalueringskomiteens første møde, men måtte på grund af andre arbejdsopgaver trække sig fra evalueringen. Turf Böcker Jakobsen trådte derefter ind i komiteen.

2.1.1. Evalueringsrapportens datagrundlag

Evalueringsrapporten tager udgangspunkt i officielt tilgængelige dokumenter om Atferdssenterets arbejde, heriblandt Atferdssenterets årsrapporter, aktivitetslister, årsberetning og regnskab samt en tilsendt oversigt over publicerede publikationer fra de sidste 5 år. Komiteen har udvalgt og læst 25 ikke-fagfællebedømte publikationer samt læst 6 publikationer, som Atferdssenteret selv har udvalgt som eksempler på de bedste fagfællebedømte og ikke fagfællebedømte publikationer.

Oxford Research har på vegne af Norges Forskningsråd og Evalueringskomiteen gennemført en implementeringsanalyse af Atferdssenterets virksomhed. Ligeledes har NOVA produceret en forskningsoversigt om alvorlige adfærdsproblemer blandt børn og unge, hvor de blandt andet sammenligner Atferdssenteret med andre lignende miljøer. Disse to rapporter bidrager med nyttig viden til den foreliggende evalueringsrapport. Evalueringskomiteen har også selv indsamlet datamateriale som grundlag for evalueringsrapporten:

- Besøg på Atferdssenteret i februar 2015 med interviews med henholdsvis Atferdssenterets direktion, med en gruppe forskere samt med konsulenter og rådgivere
- Atferdssenteret har gennemført en Egevaluering med spørgsmål udformet af Norges Forskningsråd og Evalueringskomiteen
- Evalueringskomiteen har med bistand fra Institutt for administrasjon og organisasjonsvitenskap, Universitetet i Bergen, gennemført et brugerseminar i maj 2015, hvor komiteen havde dialog med en række professionelle, der indtager forskellige positioner i forhold til Atferdssenterets arbejde. Se liste over informanter i bilag 1.

2.2. Evalueringsrapportens struktur

Evalueringsrapporten er inddelt i 7 kapitler. De første to kapitler er allerede præsenteret; **kapitel 1** er en sammenfatning af rapportens hovedkonklusioner og anbefalinger, og **kapitel 2** er evalueringsrapportens indledning.

I **kapitel 3** gennemgås Atferdssenterets organisation, formål og mål. Der præsenteres blandt andet en opgørelse over Atferdssenterets bevillinger fra 2009-2014 samt en opgørelse over udviklingen i antal årsværk.

Kapitel 4 indledes med en opgørelse over Atferdssenterets publikationer i undersøgelsesperioden. Rapporten ser nærmere på de fagfællebedømte publikationer og herefter følger en vurdering af de udvalgte og læste fagfællebedømte og ikke-fagfællebedømte publikationer.

I **Kapitel 5** ser vi nærmere på Atferdssenterets samarbejde i forbindelse med de fagfællebedømte publikationer, og vi sammenligner Atferdssenteret med lignende miljøer på baggrund af NOVAs forskningsoversigt.

Kapitel 6 beskæftiger sig med Atferdssenterets implementering af deres programmer og modeller. Kapitlet tager dels udgangspunkt i Oxford Researchs implementeringsanalyse, men også i et brugerseminar, Evalueringskomiteen har fået afholdt.

Evalueringsrapporten afsluttes i **kapitel 7** med en perspektivering og Evalueringskomiteens anbefalinger.

3. Atferdssenterets organisation, formål og mål

I dette kapitel ser vi nærmere på Atferdssenterets historik, formål og opgaver, hvordan senteret er organiseret samt på dets finansiering og rammebetingelser.

3.1. Det historiske perspektiv

Tilbage i 1997 blev Norges Forskningsråd i en opgavebeskrivelse fra Barne- og familiedepartementet (BLD) bedt om at arrangere en ekspertkonference om børn og unge med alvorlige adfærdsvanskeligheder. Dette afspejler, at man i 1990'erne havde et stigende fokus på børn og unge med adfærdsproblemer og samtidig også en erkendelse af, at man ofte ikke lykkedes særlig godt med at hjælpe børnene og de unge til mere hensigtsmæssige adfærdsmønstre og bedre trivsel i det hele taget. I forlængelse af konferencen skulle en ekspertgruppe komme med anbefalinger til, hvordan man kunne forebygge og behandle børn og unge med adfærdsvanskeligheder med udgangspunkt i den viden, der var fremkommet fra konferencen.

Blandt hovedtalerne ved konferencen var blandt andet de amerikanske udviklere bag tre evidensbaserede programmer 'The Incredible Years' (på norsk 'De Utrolige Årene/DUÅ'), 'Parent Management Training Oregon' (PMTO) samt 'Multi-Systemic Therapy' (MST). Konferencen blev således startskuddet til indførelsen af evidensbaserede programmer om adfærdsproblemer hos børn og unge i Norge. Med midler fra Barne- og Familie-departementet og Helsedepartementet blev der oprettet en forskningsenhed ved Psykologisk Institutt, Universitetet i Oslo, som skulle udvikle behandlingsfaglig kompetence for målgruppen af programmerne og evaluere de interventioner, som blev afprøvet. Projektet havde dengang en tidsramme på 5 år, hvor der primært blev arbejdet med PMTO og MST. Projektet blev afsluttet i 2003, og i samme år blev Norsk Senter for studier af problematferd og innovativ praksis AS – bedre kendt som Atferdssenteret – oprettet som en selvstændig enhed (se evt. nærmere i NOVA 2015).

3.2. Atferdssenterets formål og opgaver

Atferdssenterets hovedopgaver er rettet mod børn og unge med alvorlige adfærdsvanskeligheder, deres familier, skoler og daginstitutioner. Atferdssenteret skal bidrage med *udvikling, implementering og evaluering* af metoder, modeller og programmer i arbejdet med behandling og forebyggelse af alvorlige adfærdsproblemer blandt børn og unge (Bufdir, 2014). Formålet er at styrke den eksisterende viden om, hvad der forårsager adfærdsproblemer, samt om, hvordan disse mest effektivt kan behandles og forebygges.

Det er Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), der hovedsageligt finansierer Atferdssenteret, og som står for at udarbejde det samlede tilskudsbrev til Atferdssenteret fra direktoraterne og departementerne. Boks 3.1 viser et uddrag fra Atferdssenterets tilskudsbrev fra 2014.

Boks 3.1 Uddrag fra Atferdssenterets tilskudsbrev 2014

Gjennom Prop 1 S (2013-2014), kapittel 0854 post 72, «Tilskot til forskning og utvikling i barnevernet», forvalter Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) øremærkede tilskudd til Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis AS (Atferdssenteret). (...) Atferdssenterets har et nasjonalt ansvar for å gjøre kunnskap tilgjengelig for praksisfeltet. Midlerne bliver også benyttet til forskning på og utvikling av nye metoder rettet mot barn og unge med alvorlige atferdsvansker, samt implementeringen av metodene. Arbeidet som finansieres av tilskuddet kan derfor deles inn i tre primære arbeidsområder:

1. Forskning og utvikling
2. Tjenestestøtte
3. Formidling

Innenfor disse tre primæroppgavene er det viktig at Atferdssenteret samarbeider med andre liknende kompetansesentre og framstår tydelig og synlig og med myndighet til å forvalte ressursene og løse de samfunnsoppgavene som er presiert som *oppgave* i det årlige tilskudsbrevet fra direktoratet.

Kilde: Bufdir (2014)

Atferdssenterets forskningsprofil tager primært udgangspunkt i udvikling og evaluering af nye metoder. Udviklingen og valget af metoder og programmer skal dække hele børne- og ungdomstjenestens behov for nye interventioner eller udvidede indsatser af forebyggende eller behandlende karakter for børn og unge med adfærdsproblemer (Atferdssenterets årsrapport, 2013).

3.3. Atferdssenterets programmer og metoder

De programmer og metoder, som Atferdssenteret aktuelt beskæftiger sig med, stammer primært fra USA og er siden tilpasset til norsk kontekst. I tabel 3.1 er Atferdssenterets modeller og programmer kort beskrevet.¹

Tabel 3.1 Oversigt over Atferdssenterets behandlingsprogrammer²

Program	Beskrivelse	Målgruppe
PMTO	Tilbuddet retter sig mod familier med børn mellem 3 og 12 år med alvorlige adfærdsproblemer, hvor interaktionsmønstre mellem forældre og børn kendetegnes af gensidig negativitet, som har varet minimum et halvt år. Barnets symptomer viser sig ofte i form af konstant opposition, manglende vilje til samarbejde, mangelfuld vredeskontrol, usædvanlig stor stædighed og svage sociale færdigheder. Med stigende alder overføres reaktionsmønsteret ofte til arenaer uden for hjemmet.	Forældre med børn mellem 3-12 år
TIBIR	Tidlig indsats for børn i risiko (TIBIR), et forebyggelsesprogram for børn med adfærdsvanskeligheder. Programmet, som implementeres i kommunerne, består af PMTO-behandling og fem korttidsinterventioner: kortlægning, forælderådgivning, forældregruppetilbud, gruppetilbud til minoritetsfamilier, social færdighedstræning til det enkelte barn – og konsultation til ansatte i børnehave og skole.	Børn mellem 3-12 år og forældre
PALS	Positiv adfærd, støttende læringsmiljø og interaktion i skolen (PALS). En skoleomfattende model, som skal styrke børns skolefaglige og sociale kompetencer, forebygge og mestre adfærdsproblemer og mobning i skolen. Programmet omhandler forholdet mellem skolefaglige og sociale færdigheder samt betydningen af tidlig intervention over for alle elever, som behøver ekstra støtte i folkeskolen.	Børn mellem 6-16 år
MST	MST er en familie- og nærmiljøbaseret behandling for unge i alderen 12-18 år med alvorlige adfærdsproblemer. Det kan dreje sig om unge, som er voldelige eller aggressive, som har problemer på skolen, som drikker sig fulde, eller som har venner, som har uheldig indflydelse på dem. Teamene er etableret i Bufetats regioner og administreres der, mens Atferdssenteret er fagligt ansvarlig for metoden og for overordnet kvalitetssikring.	Unge mellem 12-18 år
FFT	Funktionel familieterapi (FFT), en behandlingsintervention for unge i alderen 11-18 år sammen med deres forældre. FFT-team er etableret i Bufetat med Atferdssenteret som ansvarlig for oplæring og overordnet kvalitetssikring.	Unge mellem 11-18 år
TFCO	Behandlingsfosterhjem – Treatment Foster Care Oregon (TFCO) – for unge med de alvorligste adfærdsproblemer. Bufetat er ansvarlig for interventionen, mens Atferdssenteret har et overordnet ansvar for oplæring, kvalitetssikring og det faglige indhold.	Unge mellem 12-17 år

Kilde: Atferdssenterets årsrapport, 2013; www.atferdssenteret.no (2015/2016)

¹ Der kan fås mere viden om de enkelte programmer i for eksempel NOVA (2015) eller på Ungsinn (<http://www.ungsinn.no/>)

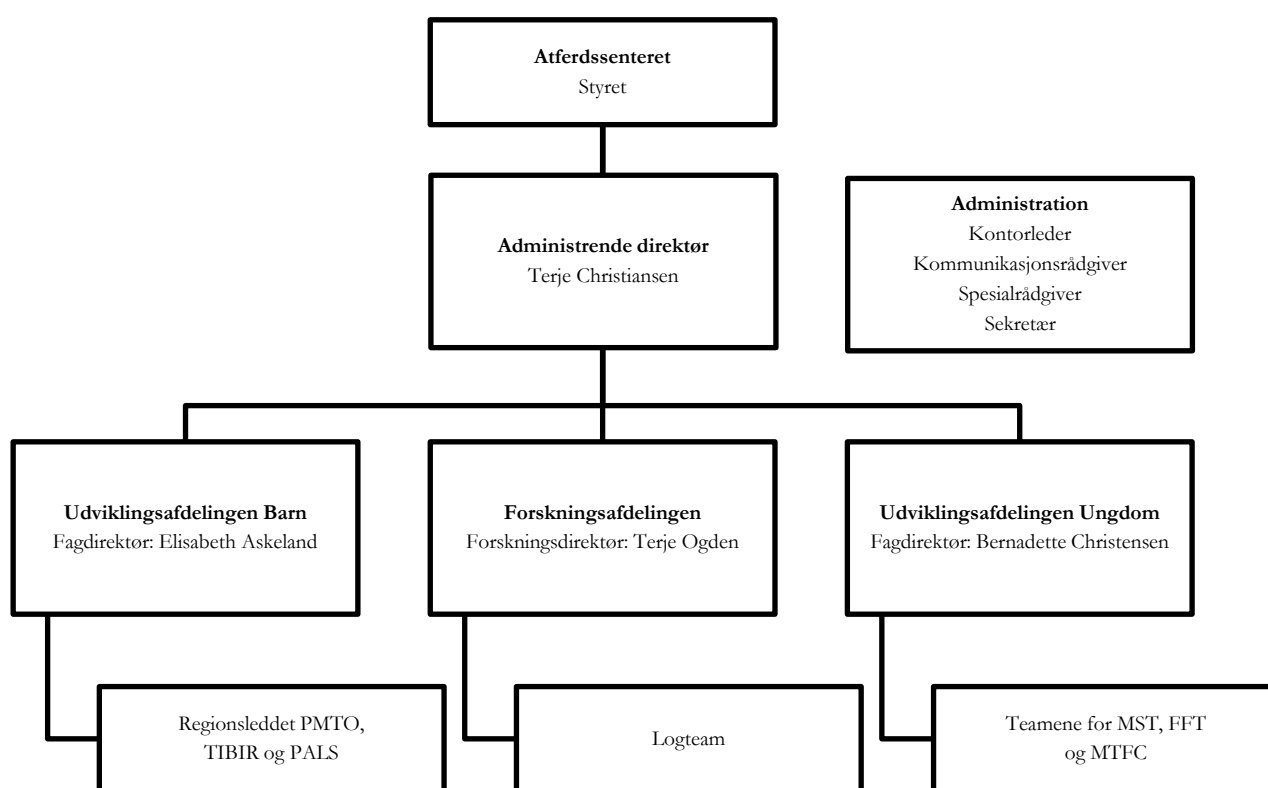
² Ud over programmerne omtalt i tabel 3.1 afprøver Atferdssenteret i øjeblikket også programmet MATCH (The Modular Approach to Therapy for Children with Anxiety, Depression, or Conduct Problems). Det er en såkaldt modulær intervention, som skræddersyr og kombinerer komponenter fra forskellige evidensbaserede interventioner, rettet mod henholdsvis adfærdsproblemer, angst, depression og traumer. Alt ud fra børnenes behov og udfordringer.

3.4. Organisering og ledelse

Atferdssenteret er juridisk organiseret som et datterselskab af UniRand AS³, der er ejet af Universitetet i Oslo, men det finansieres, som tidligere nævnt, hovedsageligt af Bufdir. I det daglige ledes Atferdssenteret af en administrerende direktør (Terje Christiansen), og senterets aktiviteter er organiseret i tre afdelinger med hver deres fagdirektør (Terje Ogden, Forskningsafdelingen; Elisabeth Askeland, Udviklingsafdelingen Barn; og Bernadette Christensen, Udviklingsafdelingen Ungdom). Som det fremgår af tabel 3.2, havde Atferdssenteret pr. 31. december 2014 46 ansatte samt en gruppe af timeansatte, ofte i deltidsstillinger. Flere medarbejdere har deres ansættelse delt mellem Universitetet i Oslo og Atferdssenteret.

Der er desuden 1.400 vejledere, terapeuter og rådgivere, der arbejder med implementeringen af Atferdssenterets programmer og modeller i Norge. De arbejder sammen med Atferdssenterets fagfolk, men er ansat i kommunale og regionale stillinger (Atferdssenterets årsrapport, 2014).

Figur 3.1 Organisationsdiagram for Atferdssentere

3.4.1. Forskningsafdelingen

Forskningsafdelingen udgør den største afdeling med 19 ud af de 46 ansatte. Foruden de 19 ansatte i forskningsafdelingen var der den 31. december 2014 også tilknyttet 19 timeansatte dataindsamlere, interviewere og kodere, som er en relativt blandet gruppe.

Formålet med forskningsafdelingen er at undersøge, om programmerne virker, hvem de virker for, og hvad der betinger, at de virker (Atferdssenterets Årsrapport, 2013: s. 12). Foruden "grundforskning" om programmerne driver afdelingen også interventions- og implementeringsforskning.

Interventionsforskningen omfatter blandt andet evaluering af de evidensbaserede metoder, modeller og programmer nævnt i tabel 3.1, når de afprøves i en norsk sammenhæng. Som nævnt er de grundlæggende

³ UniRand koordinerer og tilrettelægger arbejde, der ligger i randzonen af aktiviteter på Universitet i Oslo. Her menes der aktiviteter, der falder inden for universitets formål, men som ikke hører ind under kernevirksomheden til universitet. Kilde: <http://www.unirand.uio.no/>

behandlingselementer udviklet og testet i primært amerikansk sammenhæng, før de blev tilpasset og implementeret i norsk kontekst. *Implementeringsforskningen* er medvirkende til at belyse, hvilke forhold der hæmmer og fremmer implementeringen af programmerne i Norge (ibid.).

Forskningsafdelingen forsker desuden i børns sociale udvikling, og i hvordan adfærdsproblemer udvikles. Dette undersøges blandt andet i det igangværende, longitudinelle projekt BONDS (The Behavior Outlook Norwegian Development Study), der følger ca. 1.150 småbørnsfamilier, fra børnene er 6 måneder gamle. BONDS er *ikke* et behandlingsprogram (og derfor ikke indlejret i Udviklingsafdelingen Barn), men et forskningsprojekt, der kan bidrage med viden om, hvordan aggression og social kompetence udvikler sig hos mindre børn med henblik på tidlige forebyggende interventioner.

3.4.2. Udviklingsafdelingerne

Udviklingsafdelingernes overordnede arbejde består i at udvikle og tilpasse en given intervention/et givent behandlingsprogram med henblik på implementering, sådan at programmet kan fungere i den daglige praksis i regioner, kommuner, helsetjenester mv. Implementeringsarbejdet spiller en meget stor rolle, er meget ressourcekrævende og indebærer blandt andet udvikling af materiale til oplæring af for eksempel vejledere og terapeuter samt materiale til brug sammen med familierne, børnene og de unge (Atferdssenterets Årsrapport, 2013: s. 16). To nyere eksempler på materiale udviklet til praktikere er henholdsvis "Implementering af tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR). Fra teori til praksis" (Gomez m.fl., 2014) samt "PMTO. Foreldretræning for familier med barn som har adferdsvansker" (Askeland m.fl., 2014). Endvidere udvikler afdelingerne værktøjer, der kan bruges til at monitorere anvendelsen af de behandlingstiltag, som Atferdssenteret udvikler (Atferdssenterets Årsrapport, 2013: s. 16). Det gør de dels for at undersøge, om praktikerne udøver metoderne som tiltænkt (det vil sige, om de har en høj program- og interventionsintegritet). Dels for at få information om slutbrugere, det vil sige børnenes, de unges og forældrenes tilfredshed med programmerne, og hvorvidt de faktisk trives bedre efter behandlingsindsatsen.⁴

Utviklingsafdelingen Barn ledes af en fagdirektør, bistået af en assisterende fagdirektør, og består samlet set af 15 ansatte. Fagdirektøren har det overordnede ansvar for udviklingsarbejdet bag og implementeringen af programmerne PMTO, TIBIR og PALS. Foruden afdelingens ansatte (se tabel 3.2) har fagdirektøren også ansvar for fagopfølgning af seks regionskonsulenter, der er ansat i Bufetat. De udfører opgaver for Atferdssenteret knyttet til implementeringen af TIBIR.

Utviklingsafdelingen Ungdom ledes også af en fagdirektør (samt en assisterende fagdirektør) og består i alt af 7 ansatte. Fagdirektøren leder den landsdækkende implementering af MST samt udviklingsarbejdet og implementeringen af FFT og MTFC. I Bufdir er der ansat 5 MST-konsulenter, som fagligt ledes af Atferdssenteret. MST-konsulenterne har ansvar for kvalitetssikring af MST-teams samt MST-vejledere. I tabel 3.2. ses en samlet oversigt over Atferdssenterets ansatte pr. 31. december 2014.

---

⁴ Det er ikke lykket Evalueringskomiteen at finde information om slutbrugernes tilfredshed med programmerne. Det fremgår, så vidt Evalueringskomiteen kan se, ikke på Atferdssenterets hjemmeside. Det står dog omtalt i PMTO (Ogden & Amlund-Hagen, 2008) og i evalueringen af MST (Ogden & Halliday-Boykins, 2004). Her er spørgeskemaet "Treatment Satisfaction Questionnaire (Lubrecht, 1992) anvendt og viser, at brugerne af programmerne var henholdsvis signifikant og marginalt signifikant mere fornøjede med tilbuddet end sammenligningsgrupperne)

Tabel 3.2 Oversikt over ansatte på Atferdssenteret pr. 31. desember 2014 fordelt på afdelinger

	Antal ansatte
Administrasjon og formidling (5 ansatte)	5
Administrerende direktør Terje Christiansen, sekretær, kommunikasjonsrådgiver, spesialkonsulent og kontorleder	
Forskningsavdelingen (19 ansatte)	
Forskningsdirektør: Terje Ogden	1
Forskere	11
Ph.d.-stipendiater	2
Forskingskonsulenter	2
Forskningsmedarbejder	1
Dataansvarlig	1
Observationsdataansvarlig	1
Utviklingsavdeling barn (15 ansatte)	
Fagdirektør: Elisabeth Askeland	1
Assisterende fagdirektør: Anett K. Apeland	1
National koordinator for PMTO	1
Specialrådgivere	2
Spesialkonsulenter	4
Regionskoordinatorer (Sør, Nord, Vest, Øst (2) og Midt-Norge)	6
Utviklingsavdeling ungdom (7 ansatte)	
Fagdirektør: Bernadette Christensen	1
Assisterende fagdirektør: Nina Tollefsen	1
Specialrådgivere	4
Spesialkonsulent	1
Antal ansatte og antal årsværk i alt pr. 31/12 2014	46

Kilde: Atferdssenterets årsrapport (2014)

Tabel 3.3 Udviklingen i antal årsværk på Atferdssenteret 2009-2014 (antal)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Samlet antal årsværk	44,4	44	43,1	43	50	48

Note: Opgjort pr. 31/12 det pågældende år. Indeholder alle ansatte i afdelingerne, jf. tabel 3.2 samt timelønnede forskningsmedarbejdere, interviewere, kodere osv.

Kilde: Atferdssenterets Årsmelding 2009-2013 samt Atferdssenterets Årsrapport 2014-2015.

Gennem årene har Atferdssenteret haft relativt stabile medarbejdergrupper i alle afdelinger. I Egevalueringen oplyser Atferdssenteret, at den udskiftning, der har været, ”har været naturlig og positiv for udviklingen av fagmiljøet” (Atferdssenterets Egevaluering, 2015: s. 8). De seneste 5 år har tre forskningsmedarbejdere forladt forskningsafdelingen, og disse er blevet erstattet af tre forskere med tilsvarende kompetencer. Nyrekruttering i forskningsafdelingen har primært været til post.doc.-stillinger eller stipendiater knyttet til projekter støttet af Norges Forskningsråd.

Atferdssenteret har ifølge Egevalueringen aldrig haft problemer med at rekruttere aktuelle ansøgere. Dette indikerer, at der er et attraktivt fagmiljø på Atferdssenteret, der både er med til at fastholde medarbejdere, og som er attraktivt for og med til at tiltrække udefrakommende faglige kapaciteter.

3.5. Atferdssenterets finansiering og rammebetingelser

Atferdssenteret er i dag primært finansieret af en driftsbevilling fra Barne-, Ungdoms-, og Familiedirektoratet (Bufdir), der også koordinerer tilskuddene fra Helse- og Utdanningsdirektoratet. Førhen var Barne- og Ligestillingsdepartementet primær opdragsgiver, der gav retningslinjer for arbejdet ved Atferdssenteret, men i 2009 blev det besluttet, at Bufdir skulle varetage denne opgave.

I årene efter (2009-2011) fortsatte Barne- og Ligestillingsdepartementet med at give en fast driftsbevilling til Atferdssenteret, men det stoppede ved udgangen af 2011. I 2014 udgjorde Bufdirs ”grundbevilling” 91 pct. af den samlede driftsbevilling.⁵ Det er således kun en relativt lille andel, 9 pct. (ca. 5,7 mio. NOK), som Atferdssenteret selv skaffer fra andre finansieringskilder, som eksempelvis Norges Forskningsråd.

Tabel 3.4 Atferdssenterets bevillinger 2009-2014 (NKR)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
<i>Driftsbevillinger fra direktorater og departementer</i>						
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet(Bufdir)	21.500.000	31.139.000	28.139.000	34.218.000	43.898.000	45.475.000
Barne- og ligestillingsdepartementet	14.762.000	11.266.000	11.615.000	-	-	-
Helse- og Utdanningsdirektoratet	12.340.000	3.000.000	3.000.000	-	3.245.000	3.400.000
Utdanningsdirektoratet	3.600.000	3.600.000	3.600.000	3.000.000	1.000.000	1.000.000
Samlet driftsbevilling	52.202.000	49.005.000	46.354.000	37.218.000	48.143.000	49.875.000
Overførte bevillinger fra tidligere år/til næste år	-3.410.000	210.000	-2.311.375	5.511.375	-1.557.063	1.767.141
I alt til rådighed	48.792.000	49.215.000	44.042.625	42.729.375	46.585.937	51.642.141
<i>Øvrige bevillinger/projektstøtte</i>						
Norges Forskningsråd		1.891.793	2.200.092	3.612.724	7.088.501	5.058.999
Andre statslige enheder	180.000		32.000	258.214	118.736	684.655
Samlet omsætning	48.972.000	51.106.793	46.274.717	46.600.313	53.793.174	57.385.795

Note: Tabellen er baseret på bevillinger og indeholder ikke konferenceindtægter, salg, lejeindtægter mv.

Kilde: Atferdssenterets årsregnskaber 2009-2014.

⁵ Dette beløb tager ikke højde for bevillinger, der er overført fra et år til det næste år.

Utdanningsdirektoratets bevilling til Atferdssenteret i perioden 2009-2011 bestod af en årlig grundbevilling på 2 mio. kr. samt en bevilling specifikt målrettet udvikling og implementering af PALS på 1,6 mio. kr. pr. år. I 2013-2014 var bevillingen fra Utdanningsdirektoratet udelukkende til PALS, og den samlede bevilling blev reduceret til en 1 mio. NOK pr. år.

Bevillingen fra *Helsedirektoratet* bestod i 2009 af en grundbevilling på 3 mio. samt en ekstra bevilling til kommuneimplementering på 9,34 mio., hvilket er årsagen til det meget store beløb fra Helsedirektoratet dette år sammenlignet med de øvrige år. I 2012 bevilgede Helsedirektoratet ligeledes midler til kommuneimplementering af blandt andet PMTO, men det blev bevilget gennem Bufdir. Beløbet fremgår ikke af tilskudsbrevet eller af årsregnskabet fra 2012 og dermed heller ikke under Helsedirektoratet i tabel 3.4.

Foruden de årlige driftsudgifter søger Atferdssenteret løbende projektstøtte til konkrete programmer og forskningsprojekter. Man har opnået støtte fra Norges Forskningsråd til blandt andet det longitudinale projekt Barns sosiale utvikling (Bonds). Som det fremgår af tabel 3.4, er Atferdssenteret lykkedes med at opnå en markant stigning i projektstøtten fra Norges Forskningsråd (NFR) de seneste år, og den udgjorde i 2014 over 5 mio. kr., dvs. knap 10 pct. af Atferdssenterets samlede tilskud i 2014.

Som det fremgår af tabel 3.4, stammer størstedelen af Atferdssenteret samlede indtægter dog fra de årlige driftsbevillinger koordineret af Bufdir. I Egevalueringen påpeger Atferdssenteret selv, at finansieringen fra departementerne og direktaterne har været afgørende for langsigtet kompetenceopbygning på deres felt, da NFR-midler og andre eksterne bevillinger oftest er knyttet op på midlertidige projekter. Atferdssenterets ledelse oplever derfor i høj grad at være *afhængig* af den politiske støtte for fortsat at kunne drive forskningsvirksomhed på samme niveau. Sammenlignet med andre institutioner inden for institutsektoren hører Atferdssenteret til den gruppe, der har en relativt høj årlig basisbevilling, hvilket blandt andet skyldes, at Atferdssenteret også varetager de ressourcekrævende implementeringsopgaver og ikke udelukkende forskning. Den politiske opbakning i form af en stor grundbevilling har givet Atferdssenteret mulighed for at specialisere sig på feltet adfærdsproblemer hos børn og unge og evidensbaserede tiltag, der afhjælper dette, og med programmer og evalueringsmodeller, der er vældig omkostningsfulde.

3.5.1. De politisk-økonomiske rammer – øget målstyring?

Rammerne for Atferdssenterets arbejde gives som nævnt af Bufdir og fremgår af det årlige tilskudsbrev. I tilskudsbrevene står Atferdssenterets overordnede formål angivet samt hvilke primære hovedopgaver, der knytter sig hertil. En sammenligning af Atferdssenterets tilskudsbreve i årene 2009-2014 tyder på den ene side på, at de primære arbejdsopgaver ikke har ændret sig markant indholdsmæssigt. På den anden side er der sket en tydelig forandring i den retorik, som tilskuddet og Atferdssenterets opgaver frames i.

Som nævnt overgik opdragsrollen i 2009 fra Barne- og Likestillingsdepartementet (BLD) til Bufdir. I årene efter var tilskudsbrevene stort set identiske med de tilskudsbreve, BLD tidligere havde udformet. Her var Atferdssenterets overordnede formål og hovedopgaver nævnt, og det var beskrevet, hvilke prioriteringer Atferdssenteret burde have. Efterfølgende er der sket en gradvis udvikling, hvor Atferdssenterets opgaver som beskrevet i tilskudsbrevene gradvist er blevet mere og mere specifikke, og hvor det tydeligt fremgår, hvilke aktiviteter bevillingen skal benyttes til.

Fra 2014 blev rammebetingelserne for Atferdssenterets virksomhed specificeret endnu mere, da der som et led i nye bestemmelser om økonomistyring i staten kom mere fokus på målopnåelse. Det skal i dag være muligt for Bufdir at vurdere Atferdssenterets *grad af målopnåelse*. Dette har ændret betingelserne knyttet til bevillingen i tilskudsbrevene markant. For hver af Atferdssenterets primære opgaver er der nu beskrevet direktoratets mål, specifikation af senterets opgave samt krav til rapportering. Endvidere er der kommet særlige rapporteringskrav til hver afdeling i Atferdssenteret. Samlet set er det Evalueringskomiteens vurdering, at grundideen med senteret og opgaverne ikke er forandret. *På papiret* ser det imidlertid ud til, at Atferdssenteret har fået mindre frie tøjler til at forvalte bevillingen, og der er kommet mere fokus på, hvad Bufdir "får for pengene" – altså en stærkere grad af målstyring fra departementets side. Evalueringskomiteen har ikke grundlag for at vurdere, om denne skærpede målstyring særligt gælder Atferdssenteret, eller hvorvidt der er tale om en generel udvikling i den statslige styring af forbruget af midler bevilget af Stortinget. Evalueringskomiteen har ikke fundet officielle papirer, der vurderer, om Atferdssenteret lever op til deres målsætning.

3.6. Opsamling på Atferdssenteret som organisatorisk enhed

Atferdssenteret skal bidrage med udvikling, implementering og evaluering af metoder, modeller og programmer i arbejdet med behandling og forebyggelse af alvorlige adfærdsproblemer blandt børn og unge. Senteret har gennem de seneste 5-6 år haft en stigning i den samlede omsætning fra 48.972.000 til 57.385.795 mio. NKR, og det er afspejlet i en forøgelse af antallet af medarbejdere til samlet 48 årsværk pr. 31. december 2015.

Mål på omsætningen af personale ser der ud til at være en høj grad af stabilitet i medarbejdergruppen, og det virker ligeledes som, at Atferdssenteret er en attraktiv arbejdsplads og har nemt ved at rekruttere kvalificerede medarbejdere.

Atferdssenteret har en stor basisbevilling relativt til antallet af ansatte, blandt andet fordi implementeringsopgaven er ressourcekrævende og ikke findes på mange ellers sammenlignelige sektorinstitutter. Atferdssenteret befinder sig på dette punkt i en gunstig situation, og det har været medvirkende til, at de har kunnet opbygge stor ekspertise inden for feltet samt har kunnet udvikle og implementere programmer på nationalt niveau.

Styringsmæssigt ser det ud til, at det norske Storting i den undersøgelsesperiode, Evalueringskomiteen ser på (2009-2014), har skærpet kravene til styring af institutionen. I det årlige tilskudsbrev er der således kommet langt mere udførligt beskrevne og meget mere præcise krav til, hvordan Atferdssenteret skal bruge sin bevilling. Man kan se det som udtryk for en tættere målstyring af institutionen.

4. Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde

En del af evalueringens specifikke opgave er at foretage en vurdering af Atferdssenterets publiceringer og formidling. Evalueringskomiteen har haft følgende materiale som grundlag for denne vurdering:

- Information om omfanget af publikationer i perioden 2009-2014
- Information om omfanget af de forskningsrettede publikationer, der har gennemgået fagfællebedømmelse
- For hver fagfællebedømt artikel har Evalueringskomiteen undersøgt tidsskriftets niveau, og om det er publiceret i et norsk, nordisk eller internationalt tidsskrift
- Information om Atferdssenterets mundtlige præsentationer og formidling
- Med udgangspunkt i evalueringens mandat har Evalueringskomiteen læst i alt 31 af Atferdssenterets publikationer. Dels 28 ikke-fagfællebedømte publikationer, hvor Atferdssenteret selv har udvalgt tre, dels tre fagfællebedømte artikler, som Atferdssenteret selv vurderede som blandt sine bedste.

Kapitlet indledes med en deskriptiv gennemgang af Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde fra 2009-2014. Herefter følger en vurdering af Atferdssenterets fagfællebedømte artikler samt en vurdering af deres ikke-fagfællebedømte publiceringer.

4.1. Atferdssenterets publicerings- og formidlingsarbejde 2009-2014 i tal

Atferdssenterets publikationer i den 6-årige periode fra 2009-2014 fremgår af tabel 4.1. Over denne periode svinger det årlige antal publikationer mellem 15 og 40, med et gennemsnit på 26,8 pr. år i den pågældende periode. Som det fremgår, publicerer Atferdssenteret stort set hvert år både artikler, bøger, bogkapitler og rapporter, der i omfang spænder fra seks (6) sider til flere hundrede sider.

Den videnskabelige produktion og forskningsformidling i form af fagfællebedømte artikler udgjorde i perioden 2009-2014 størstedelen af Atferdssenterets samlede produktion med 67 artikler ud af 161 publikationer, dvs. 42 pct. Atferdssenteret påpeger selv i sin årsrapport fra 2014, at netop dette år var et godt år i forhold til vidensproduktion. I 2014 opnåede Atferdssenteret således det højeste antal fagfællebedømte publikationer inden for ét år i denne rapports undersøgelsesperiode.

Tabel 4.1 Atferdssenterets publikationer 2009-2014 (antal)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	I alt
Artikler, fagfællebedømt	8	11	9	13	11	15	67
Artikler, ikke-fagfællebedømt	2	5	11	5	5	0	28
Bøger	1	5	0	4	1	5	16
Bogkapitler	4	13	3	15	2	5	42
Rapporter	0	0	1	3	0	4	8
I alt	15	34	24	40	19	29	161

Kilde: Atferdssenterets aktivitetsrapporter 2009-2014

Foruden den skriftlige forskningsproduktion afholder Atferdssenteret også et stort antal mundtlige præsentationer hvert år – både i forbindelse med Atferdssenterets egne konferencer, men også som præsentationer på nationale og internationale konferencer og seminarer. I 2014 afholdt Atferdssenteret således 89 mundtlige konference- og seminaroplæg nationalt samt 37 mundtlige konference- og seminaroplæg internationalt (Atferdssenteret, 2014). Herudover har Atferdssenteret mange undervisningsaktiviteter, hvoraf en stor del foregår i forbindelse med implementeringen af Atferdssenterets programmer. Dette fremgår på Atferdssenterets aktivitetsrapporter, som er tilgængelige for alle år på Atferdssenterets hjemmeside.

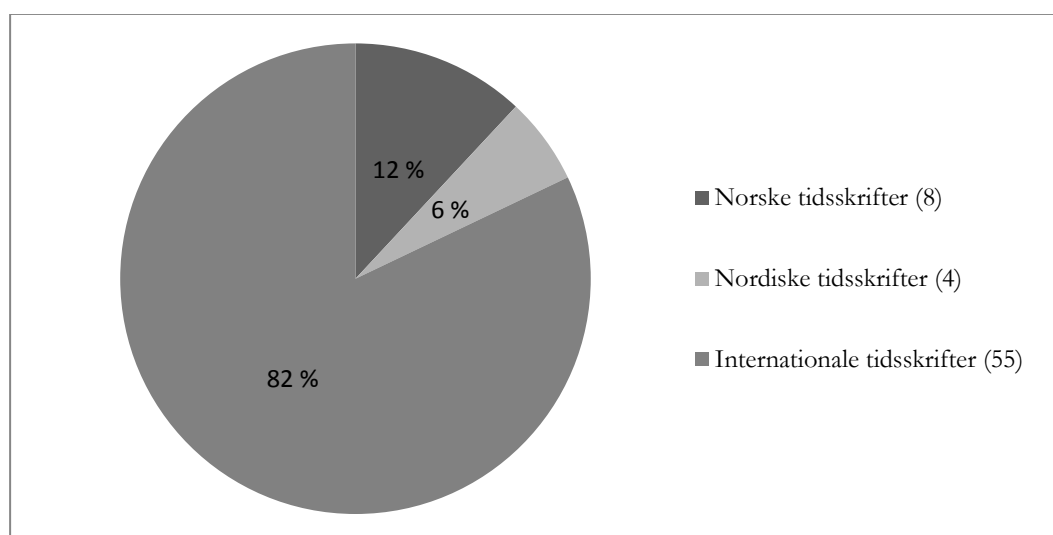
4.2. Atferdssenterets videnskabelige forskningsproduktion 2009-2014

Den videnskabelige forskningsproduktion udgør, som nævnt ovenfor, størstedelen af Atferdssenterets publicering. For hver artikel, som Atferdssenteret har været med til at publicere i perioden 2009-2014, har Evalueringskomiteen gennemgået artiklens forfattere, hvor stor en "andel" Atferdssenterets ansatte udgør af det samlede antal forfattere og omfanget af samforfatterskaber med andre forskningsinstitutioner. Vi har desuden undersøgt tidsskriftets impact-factor, hvor det var muligt, om tidsskriftet i norsk universitetssammenhæng er kategoriseret som niveau I eller II, samt hvorvidt artiklen var publiceret i et norsk, nordisk eller internationalt tidsskrift (se bilag 5).

4.2.1. Norsk, nordisk eller international profil?

I perioden 2009-2014 har Atferdssenteret ifølge de årlige aktivitetsrapporter publiceret 67 fagfællebedømte artikler i norske, nordiske og internationale tidsskrifter (øverste række i tabel 4.1). 55 ud af de 67 artikler svarende til 82 pct. er publiceret i internationale tidsskrifter, de resterende 18 pct. i norske eller nordiske tidsskrifter. Se fordelingen i figur 4.1.

Figur 4.1 Fordelingen af Atferdssenterets publikationer på norske, nordiske og internationale tidsskrifter. (Procent/antal)

Note: Nordisk tidsskrift er her defineret som et tidsskrift, hvis artikler er målrettet forskere og professionelle i hele Norden og publiceres på både norsk, dansk, svensk og engelsk

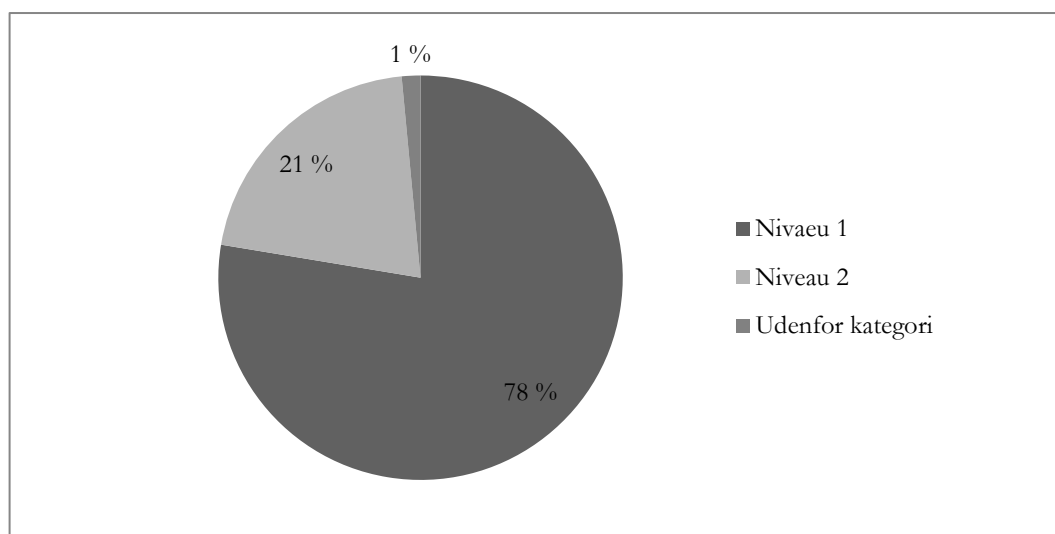
4.2.2. Tidsskrifternes niveau

78 pct. af Atferdssenterets videnskabelige artikler fra 2009-2014 er publiceret i niveau 1-tidsskrifter, mens 21 pct. er publiceret i niveau 2-tidsskrifter⁶. Niveau 2 rummer de højst rankede tidsskrifter jf. *Det nasjonale publiseringsutvalget*⁷. Eksempler på niveau 2-tidsskrifter, som Atferdssenteret har publiceret i, er *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *Child Development* samt *School Effectiveness and School Improvement*. 1 pct., dvs. én artikel, var publiceret i et tidsskrift uden niveau 1/2-kategorisering.

⁶ Niveau 2-tidsskrifter er begrænset til de publiceringskanaler, der vurderes som de mest ledende i brede fagsammenhænge, som udgiver de mest betydelige publikationer fra forskellige landes forskere, og som til sammen udgør ca. en femtedel af de samlede videnskabelige publikationskanaler. (http://dbh.nsd.uib.no/kanaler_old/nye_kanaler_niva2.do)

⁷ Universitets- og Høgskolerådet (UHR) har på vegne af Kunnskapsdepartementet etableret et permanent publiceringsudvalg. Det nationale publiceringsudvalg har ansvar for den faglige forvaltning af *System for dokumentasjon av vitenskapelig publisering* (http://www.uhr.no/rad_og_utvalg/utvalg/det_nasjonale_publiseringsutvalget)

Figur 4.2 Atferdssenterets videnskabelige artikler fordelt på tidsskriftets niveau (procent)

Kilde: Kategoriseringen er foretaget på baggrund af NSD (Database for statistikk om høgere utdanning): <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringsskanaler/Forside>

Alt i alt afspejler vores opgørelse for det første, at fagfællebedømte publikationer spiller en stor rolle målt som andel af Atferdssenteret samlede publicering. For det andet, at senterets publiceringsprofil i meget høj grad er international. Og for det tredje, at godt en femtedel af alle fagfællebedømte publikationer er såkaldte niveau 2-publikationer og dermed ranket på højeste videnskabelige niveau.

4.3. Evalueringskomiteens valg af publikationer og fremgangsmåde

Komiteen har i forbindelse med evalueringen vurderet udvalgte publikationer fra Atferdssenteret. Vurderingen beror på publikationer, der er udvalgt af henholdsvis Atferdssenteret og Evalueringskomiteen.

Atferdssenteret blev bedt om at udvælge 6 publikationer, henholdsvis sine tre bedste fagfællebedømte publikationer samt sine tre bedste ikke-fagfællebedømte publikationer. Det var desuden et krav, at centeret ikke valgte mere end én publikation fra samme forfatter i hver kategori⁸. Atferdssenteret valgte to bøger, ét bogkapitel og tre fagfællebedømte artikler. Titlerne fremgår af bilag 2.

Evalueringskomiteen blev herudover bedt om at udvælge 25 ikke-fagfællebedømte publikationer på baggrund af Atferdssenterets aktivitetsrapporter fra 2009-2014. Komiteen lagde vægt på at udvælge et bredt udsnit af Atferdssenterets ikke-fagfællebedømte publikationer. Udvalget tæller både artikler (7), bøger (3), bogkapitler⁹ (12) og rapporter (3). Evalueringskomiteen lagde også vægt på, at teksterne skulle variere i forhold til Atferdssenterets programmer, hvilke målgrupper publikationen henvender sig til samt publikationens længde og tyngde.¹⁰ Titlerne på de udvalgte publikationer fremgår af bilag 2.

4.3.1. Beskrivelse af komiteens fremgangsmåde for vurdering

Hver af de 31 udvalgte publikationer er blevet læst og vurderet af to af komiteens medlemmer. Inden læse- og vurderingsprocessen udviklede Evalueringskomiteen et vurderingsskema, som skulle udfyldes for hver af de tekster, det enkelte komiteemedlem læste. Vurderingsskemaets overordnede punkter drejede sig om:

- Tekstens indhold
- Tekstens målgruppe og hvem den er relevant for
- Tekstens sproglige kvalitet

⁸ Ogden er dog medforfatter på to af de tre udvalgte fagfællebedømte artikler.

⁹ Vurderingen af bogkapitlerne tager ikke højde for hele bogens kontekst, da kun det enkelte kapitel er læst af Evalueringskomiteen.

¹⁰ Atferdssenterets aktivitetsrapporter fra 2009 og 2010 skelner ikke mellem fagfællebedømte og ikke-fagfællebedømte publikationer. Det viste sig efterfølgende, at én af artiklerne var fagfællebedømt. Artiklen indgår alligevel i komiteens vurdering her.

- Tekstens faglige, teoretiske og metodiske kvalitet
- Samlet vurdering af teksten.

Komiteemedlemmerne havde forud for den fælles diskussion af tekster udfyldt vurderingsskemaet for hver publikation, de havde læst. Med udgangspunkt i vurderingsskemaerne fremlagde komiteemedlemmerne deres vurdering af den givne publikation. Alle publikationer blev diskuteret i plenum.

4.4. Komiteens vurdering af fagfællebedømte publikationer

Ifølge mandatet skulle Evalueringskomiteen forholde sig til tre specifikke fagfællebedømte artikler, som Atferdssenteret har udpeget. Senteret havde udvalgt følgende tre artikler:

1. Kjøbli, J., Hukkelberg, S. & Ogden, T. (2012). A randomized trial of group parent training: reducing child conduct problems in real-world settings. *Behaviour Research and Therapy*, 51(3), 113-121.
2. Nærde, A., Janson, H., Ogden, T. & Zacchrisson, H.D. (2014). Normative development of physical aggression from 8 to 26 months. *Developmental Psychology*, 50, 1710-20.
3. Sørli, M.-A. & Torsheim, T. (2011). Multilevel analysis of the relationship between teacher collective efficacy and problem behavior in school. *School Effectiveness and School Improvement*, 22(2), 175-191.

Det er Evalueringskomiteens samlede vurdering, at alle tre artikler er på et højt videnskabeligt niveau og er til stor interesse for forskersamfundet. Men det er naturligvis hverken retfærdigt eller meningsfuldt at bedømme senterets videnskabelige produktion – hele 67 artikler for årene 2009-2014 – ved at læse tre udvalgte artikler. De tre artikler er udgivet i tre forskellige, internationale tidsskrifter målrettet henholdsvis forskning i udvikling af skoler samt forskning i adfærd, terapi og udviklingspsykologi. Alene det faktum, at artiklerne har været gennem international fagfællebedømmelse, samt at de er publiceret i niveau 2-tidsskrifter, indikerer, at artiklerne lever op til internationale videnskabelige standarder, som er uafhængige af denne evaluering.

4.5. Komiteens vurdering af ikke-fagfællebedømte publikationer

I det følgende gives en samlet vurdering af Atferdssenterets ikke-fagfællebedømte publikationer, der er udvalgt til denne undersøgelse. Komiteen har dels vurderet den faglige, teoretiske og metodiske kvalitet, dels publikationernes målgruppe og sproglige kvalitet. Det skal understreges, at vurderingen udelukkende tager udgangspunkt i de publikationer, komiteen har læst i denne sammenhæng.

Det er først og fremmest vigtigt at fremhæve, at der blandt Atferdssenterets ikke-fagfællebedømte publikationer er mange gode, målrettede publikationer af høj kvalitet. Evalueringskomiteen har udvalgt tre eksempler, som fremgår af tabel 4.2. I tabellen fremgår publikationens titel, hvad Evalueringskomiteen vurderede publikationen som et godt eksempel på, samt hvilke kommentarer evalueringskomiteen havde til publikationen.

Tabel 4.2 Eksempler på gode publikationer

Publikation	Et godt eksempel på ...	Det vurderede komiteen
Ogden (2011). Kartlegging og utredning av alvorlige atferdsproblemer hos ungdom. I: von der Lippe, & Rønnestad (red.). Det kliniske intervjuet. Bind II. Praksis med ulike klientgrupper. Oslo: Gyldendal Akademisk.	En god formidlingstekst til klinikere.	<i>"Teksten fremstår som et velformidlet koncentrat af viden om unge med adfærdsvanskeligheder, målrettet de klinikere, der arbejder med målgruppen"</i>
Askeland, Apeland & Solholm (2014). PMTO. Forældretrening for familier med barn som har adferdsvansker.	En god bog til praktiserende klinikere og studerende inden for de forskellige professioner, som beskæftiger sig med børn med adfærdsvanskeligheder.	<i>"Det er en uhyre grundig og systematisk gennemgang af PMTO (og til dels TIBIR) som behandlingsmodel. Vi får indsigt i forståelsen af målgruppen, det teoretiske grundlag for metoden, processen omkring den landsdækkende implementering af metoden i Norge, metodens indhold og processuelle elementer, styrken af PMTO betraget som evidensbaseret metode samt forhold omkring, hvordan metodens integritet fastholdes i praksis." "Argumentationen er meget overbevisende, både fordi den er grundig, men også fordi den i stor udstrækning er nuanceret og forholder sig til de udfordringer, som der ligger i at indføre en evidensbaseret metode i praksisfeltet."</i>
Gomez, Grønlie, Kristiansen & Richardsen (2014). Implementering av tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR). Atferdssentret, Oslo, 2014.	En god bog til kommuner, som vil i gang med at implementere TIBIR.	<i>"God formidlingsbog. Anvendelsesorienteret, let at læse, også for en ikke-akademisk praktiker. God "opskriftsbog": kortfattet, appetitligt med punkter og skemaer. Meget brugervenlig." "Forholdet mellem TIBIR og PMTO er ikke klart i bogen. PMTO nævnes meget, men der går lang tid, inden læseren får baggrunden at vide." "Man får mest ud af bogen, hvis man har forholdt sig til og forstået modellen inden."</i>
Ogden (2012). Evidensbasert praksis i arbeidet med barn og unge. Oslo: Gyldendal Akademisk.	En god lærebog til universitetsstuderende	<i>"Imponerende. Som lærebog er den virkelig god! Den er meget nuanceret, særligt i starten af bogen" "Godt eksempel på formidling. God på universitetsstudier, men skyder over målet til lærere, pædagoger osv. Den er i høj grad videnskabeligt baseret. Henvender sig også til praktiserende socialarbejdere og policy makers." "Forbindes ikke til den kliniske praksis."</i>

Inden den samlede vurdering er det væsentligt at tilføje, at Evalueringskomiteen er opmærksom på, at de udvalgte publikationer kan være svære at sammenligne, grundet publikationernes forskellige karakter i forhold til omfang og målgruppe. Fælles for Atferdssentrets ikke- fagfællebedømte publikationer er, at der oftest ikke står angivet i teksten, hvem målgruppen er. Ser man på de tidsskrifter, Atferdssentret publicerer i, er det konkrete tidsskrift selvklart en god indikator for, hvem artiklen henvender sig til, men målgruppen fremgår ikke direkte af teksten. Det har derfor været vanskeligt for komiteen at vurdere publikationens kvalitet og formidlingskvalitet i forhold til målgrupper, der hvor det for eksempel ikke fremgår, om publikationen skal kunne læses på praktikerniveau, eller om den er henvendt til andre forskere. Evalueringskomiteen har derfor noteret sig, hvem teksten kunne være relevant for, og efterfølgende, hvordan tekstens kvalitet er i forhold til denne målgruppe.

4.5.1. Publikationernes faglige, teoretiske og metodiske kvalitet

Generelt vurderes den faglige, teoretiske og metodiske kvalitet at være høj blandt de udvalgte ikke-fagfællebedømte publikationer, som evalueringskomiteen har læst og vurderet. Der er ofte tydelig argumentation i publikationen, og indholdet er underbygget med relevante referencer. I en lille del af publikationerne savnes der mere transparens i metodedelen, herunder en tydelig redegørelse for, hvilke metodiske begrænsninger den pågældende undersøgelse har.

Evalueringskomiteen har bemærket ved et mindre antal af publikationerne, at de primært fremhæver *den gode historie*, det vil sige fordelene ved et bestemt evidensbaseret program og dets anvendelse. Et eksempel på dette er for eksempel bogkapitlet *"The PALS School-Wide Positive Behavior Support Model in Norwegian Primary Schools – implementation and evaluation"*. Det er evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssentret i dette bogkapitel med

fordel også kunne forholde sig (selv)kritisk til PALS som skoleomfattende metode. I princippet bør det være et ideal for al forskningsformidling, at forfatterne forholder sig til et begrebs, en teori eller en given metodes muligheder og begrænsninger. Det skal være tydeligt, også for den ikke akademiske bruger/læser, hvad man kan og ikke kan med en given model.

4.5.2. Publikationernes målgruppe – hvem er de relevante for?

Som tidligere nævnt, fremgår det ikke altid eksplicit, hvem den ikke-fagfællebedømte publikation er tiltænkt. Evalueringskomiteen har ved flere af publikationerne vurderet, at den akademiske kvalitet er meget høj, men at publikationen er ”vanskelig tilgængelig” for praksisfeltet. Et eksempel på dette er kapitlet *”Temperamentsprofiler i barnealderen: Udvikling og sammenhænger med problemadfærd”* af Mathiesen & Jansson (2010). Som formidlingsbog er det Evalueringskomiteens vurdering, at den primært henvender sig til universitetsstuderende og andre forskere. Eftersom det er et kapitel i bogen *”Håndbog i sped- og småbarns psykiske helse”* formodes det, at praksisfeltet ville have gavn af denne viden. Det er Evalueringskomiteens opfattelse, at en række bogkapitler og artikler er af fin videnskabelig kvalitet og med fordel kunne formidles i et mere let og tilgængeligt sprog for at nå ud til en bredere målgruppe, i og med at formidling er et af senterets tre centrale mål (jf. kapitel 3).

Som læser generelt kan det desuden være relevant at få oplyst, hvem publikationen er tiltænkt. Evalueringskomiteen anbefaler derfor, at Atferdssenteret fremover forholder sig mere eksplicit til konkrete publikationers målgruppe.

4.5.3. Publikationernes sproglige kvalitet

Den sproglige kvalitet varierer meget fra publikation til publikation. Komiteen vurderer, at mange publikationer er velskrevne og velstrukturerede med et klart og tydeligt sprog. For andre publikationer opleves det, at teksten er sværere tilgængelig og ikke særlig klar, blandt andet i forhold til at kunne nå praksisfeltet, som problematiseret i forrige afsnit. Det er desuden Evalueringskomiteens oplevelse, at der i en del af publikationerne er manglende begrebsafklaring af fagtermer eller brug af forkortelser og standardbegreber, som ikke nødvendigvis kan forstås af alle.

Netop formidling er ét af Atferdssenterets primære arbejdsområder. Som det fremgår af tilskudsbrevet på side 7 har Atferdssenteret *”... et nasjonalt ansvar for å gjøre kunnskap tilgjengelig for praksisfeltet”*. Det er derfor vigtigt, at Atferdssenteret lykkes med at beskrive komplekse forhold på en klar og gennemskelig måde. Dette er i særlig grad vigtigt for de ikke-fagfællebedømte publikationer, da de typisk må forventes at henvende sig til praksisfeltet. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssenteret lykkes med opgaven i en række publikationer, jf. eksempler i tabel 4.2 ovenfor, men der er også en del publikationer, som er vanskeligt tilgængelige. Atferdssenteret kan ifølge Evalueringskomiteen i fremtiden med fordel arbejde endnu mere målrettet på formidlingen til praksisfeltet.

4.6. Komiteens sammenfatning og refleksioner

Gennemgangen af Atferdssenterets ikke-fagfællebedømte publikationer giver anledning til en række kommentarer, der vil kunne bidrage til, at Atferdssenteret i endnu større udstrækning når sine fastlagte mål om at formidle til en bredere kreds, herunder ikke mindst de professioner (og herunder også studerende inden for disse professioner), der kunne komme til at arbejde med eller samarbejde om evidensbaserede programmer i praksis.

For det første er det Evalueringskomiteens indtryk, at en forholdsvis stor del af Atferdssenterets publiceringer ligger på de internationale forskningsarenaer. Det er på den ene side en forskningsmæssigt fin præstation. På den anden side skal netop Atferdssenteret, som ikke bare er en ren forskningsinstitution, men som også har som opgave at formidle bredt ud til praktikere, sikre sig, at ressourcerne bruges hensigtsmæssigt, og at den brede formidling også tilgodeses.

For det andet vurderer komiteen, at det, vi kalder den brede formidling, kan styrkes, blandt andet ved at det tydeligt anføres i publikationerne, hvem der er målgruppe for publikationen. Udgangspunktet for de ikke-fagfællebedømte publikationer må være, at de har praksisfeltet som deres primære målgruppe, hvilket også er et af formålene med Atferdssenterets virke; *at gøre kunnskap tilgjengelig for praksisfeltet*. Derfor er det vigtigt at tilpasse den sproglige formidling efter målgruppen. Hvis publikationen henvender sig til praksisfeltet, skal teksten være let læselig, og svære begreber og fagtermer skal defineres i teksten.

For det tredje er det hensigtsmæssigt, at der eksplicit reflekteres over fordele og ulemper samt muligheder og begrænsninger ved de anvendte metoder og videnskabsteoretiske tilgange i publikationerne. Det vil være ideelt, at Atferdssenterets omverden introduceres til dette, og det vil også være forventeligt, at en forskningsinstitution medreflekterer dette i sine publiceringer.

5. Forskningsamarbejde og sammenligning med lignende miljøer

I dette kapitel ser vi nærmere på omfanget af Atferdssenterets samarbejde med forskningsinstitutioner, primært i forhold til fagfællebedømte publikationer. Efterfølgende sammenholder vi Atferdssenteret med andre lignende miljøer på baggrund af NOVAs ”Forskningsoversigt om alvorlige atferdsvansker blant barn og unge”. Find link til hele forskningsoversikten i bilag 3.

Indledningsvist vil vi fremhæve, at Atferdssenteret generelt har mange samarbejdsflader. Mange samarbejder kommer naturligt via implementeringen af Atferdssenterets programmer, for eksempel i kommunerne. På den forskningsmæssige del nævner Atferdssenteret i Egeevalueringen også en række samarbejder med miljøer i USA og i de nordiske lande, herunder Socialstyrelsen i både Sverige og Danmark. Atferdssenteret har i høj grad været medvirkende til at introducere og udvikle evidensbaseret praksis i Norden de seneste 15 år, hvilket har resulteret i mange henvendelser og besøg fra fagmiljøer og myndigheder i de nordiske lande. Ikke alle samarbejder ender naturligt i samforfatterskaber på fagfællebedømte artikler. Derfor er det vigtigt at være opmærksom på, at det følgende afsnit om forskningssamarbejde *ikke* afspejler alle Atferdssenterets samarbejdsrelationer, og at der desuden formentlig eksisterer samarbejdsrelationer, som Evalueringskomiteen ikke har kendskab til.

5.1. Samarbejde med forskningsmiljøer på fagfællebedømte artikler

En stor del af Atferdssenterets fagfællebedømte artikler er skrevet i samarbejde med forskere fra andre forskningsmiljøer. Evalueringskomiteen har undersøgt, hvem der har været ansat på Atferdssenteret i undersøgelsesperioden 2009-2014 på baggrund af Atferdssenterets årsmeldinger. Ud af de 67 fagfællebedømte artikler, der er publiceret i perioden, er – så vidt komiteen kan vurdere – 38 artikler (57 pct.) skrevet i samarbejde med forskere fra andre forskningsinstitutioner. De resterende 29 artikler er udelukkende skrevet af Atferdssenterets forskere og konsulenter. Når man kigger nærmere på forfatterne, er det tydeligt, at der eksisterer en række langvarige samarbejdsrelationer mellem Atferdssenteret og forskningsmiljøer uden for centeret. Flere samarbejdsrelationer går igen med flere af de samme medforfattere, mens der for andre samarbejdsrelationer tilsyneladende er tale om et enkeltstående samarbejde.¹¹ Der kan være samarbejdsflader, komiteen har overset, eller som ikke fremgår af årsmeldingerne. Det vigtige er ikke den detaljemæssige nøjagtighed, men mere, at der er et klart signal om et meget aktivt forskningssamarbejde, sådan som det også er ønsket i Bufdir’s opdrag til senteret (jf. kapitel 3).

Atferdssenteret har både nationale og internationale samarbejdsflader. I perioden 2009-2014 har forskere fra Atferdssenteret nationalt publiceret artikler i samarbejde med forskere fra Universitetet i Oslo (som centeret organisatorisk er forbundet med og har en række dele-forskerpositioner med), Universitetet i Bergen, Universitetet i Tromsø, RKBU Midt-Norge, Høgskolen i Oslo og Akershus samt Høgskolen i Vestfold og Folkehelseinstituttet. Atferdssenteret nævner selv i Egeevalueringen, at samarbejdet med høgskolerne er forholdsvis begrænset. Den samme observation gjorde Evalueringskomiteen i forbindelse med brugerseminaret. Man kan spørge, om et yderligere samarbejde med høgskolerne ville kunne bidrage til en øget spredning af viden om evidensbaserede programmer og deres implementering i Norge – ikke mindst set i lyset af, at det ofte er de professioner, høgskolerne uddanner, der kommer til at arbejde med de evidensbaserede programmer i praksis.

I en nordisk kontekst har Atferdssenteret i perioden 2009-2014 ingen samforfatterskaber med andre forskere fra Norden på de fagfællebedømte artikler. De nuværende nordiske samarbejder er primært i forhold til ikke-fagfællebedømte publikationer. Dette kan måske overraske, eftersom flere af de evidensbaserede programmer, Atferdssenteret forsker i, også er implementeret i Sverige og Danmark. Man kunne derfor forestille sig, at der kunne være grobund for samarbejder på tværs af landene.

På listen over internationale artikelsamarbejder er blandt andet Oregon Social Learning Center/University of Oregon (USA), University of Rochester (USA), Family Services Research Center (USA), University of North Carolina (USA), Medical University of South Carolina (USA), The Hebrew University of Jerusalem (Israel) og University of Nottingham

¹¹ Evalueringskomiteen er opmærksom på, at artikler publiceret i et givent år typisk har været længe undervejs og afspejler et samarbejde, der har stået på måske 2-3 år før selve publiceringen.

(UK). Atferdssenteret har således samarbejdsrelationer med kvalificerede miljøer i især USA, særligt kan fremhæves Oregon Social Learning Center, som blandt andet har udviklet programmet PMTO og TFCO.

Ud over University of Nottingham, som forskere fra Atferdssenteret har skrevet to videnskabelige artikler med i årene 2009-2014, kan komiteen ikke registrere nogen fælles publikationer med andre nordiske eller central-europæiske miljøer.¹² Det er en interessant observation. Man kan overveje, om det beror på en ren tilfældighed i disse år, eller om det er udtryk for en bevidst prioritering. På den ene side er der ingen tvivl om, at især Oregon Social Learning Center er en kapacitet på globalt plan, ikke mindst fordi de er programudviklere og ligesom Atferdssenteret har stået for en række evalueringer af egne programmer. På den anden side kunne det være naturligt for Atferdssenteret at overveje at etablere tættere kontakter med kompetente forskningsmiljøer, der netop *ikke* repræsenterer programudviklerne selv, men kan tillade sig en forskningsmæssig distance til de pågældende programmer.

Desuden kan senteret overveje, om der er en pointe i at bidrage til at udvikle et stærkt nordisk eller europæisk forskningsmiljø, som kan tage teten på en forankring i Europa af programmer, der er udviklet i en helt anderledes socialpolitisk kontekst. I en sådan proces ville Atferdssenteret formentlig kunne spille en helt afgørende rolle på europæisk plan.

De mange samarbejder med forskere fra såvel nationale som internationale miljøer tyder alt i alt på, at Atferdssenteret internationalt set betragtes som en attraktiv og kompetent samarbejdspartner.

5.2. Atferdssenteret sammenholdt med lignende miljøer

Atferdssenteret adskiller sig på flere punkter fra andre lignende miljøer, der beskæftiger sig med børn og unge med adfærdsvanskeligheder. I nordisk sammenhæng er Atferdssenteret, så vidt Evalueringskomiteen er bekendt med, den *eneste* institution på det samfundsvidenskabelige felt, der (næsten) udelukkede arbejder med udvikling, implementering og evaluering af evidensbaserede metoder, og senteret har på den måde en særstatus. Siden etableringen har Atferdssenteret løbende udviklet ny viden om børn, unge og evidensbaserede programmer, og der er i dag samlet mange kompetencer og meget viden på adfærdsområdet på senteret.

I norsk sammenhæng er der andre miljøer, der også beskæftiger sig med evidensbaserede programmer. Regionalt kompetansecenter for barn og unge (RKBU), Region Nord, er tilknyttet Universitetet i Tromsø og har ansvar for at implementere De Utrolige Årene (DUÅ) i samarbejde med RKBU, Region Midt-Norge. ART-senteret ved Diakonhjemmets højskole, Stavanger, har ansvaret for at implementere ART (Agression Replacement Training). I modsætning til Atferdssenteret har disse institutioner også fokus på andre opgaver, der ikke vedrører evidensbaserede programmer og forskning. Dog har de det til fælles, at de alle gennemfører både implementering og evaluering af programmerne.

Netop på dette felt adskiller Norge sig fra Sverige og Danmark, hvor implementering og evaluering oftest holdes adskilt. Både i Sverige og Danmark har de nationale Socialstyrelser spillet en central rolle i forhold til implementering af evidensbaserede programmer typisk i kommunerne. Effektstudier af programmerne er i Sverige hovedsageligt gennemført på universiteterne, mens effektstudier i Danmark ofte gennemføres af sektorforskningsinstitutter som for eksempel SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, KORA – Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning eller af konsulentfirmaer (NOVA, 2015: s. 119-121). I Sverige og Danmark bliver effektevalueringen altså primært gennemført af uafhængige miljøer alene eller af Socialstyrelsen i samarbejde med uafhængige miljøer. Dette adskiller sig fra Atferdssenteret, hvor både udvikling, implementering og effektmåling foregår inden for samme institutions regi. Spørgsmålet er, om Atferdssenteret med denne indretning formår at opnå en ønskværdig grad af uafhængighed i sin forskning.

I Forskningsoversigten rejses diskussionen om afhængighed og uafhængighed i forskningen omkring evidensbaserede programmer (NOVA, 2015). Ikke mindst de amerikanske programmer er kendetegnet ved, at det ofte er programudviklerne, der står bag centrale effektmålinger. Faren ved dette er, at omverdenen kan stille spørgsmål ved, om der er tilstrækkelig stor uafhængighed i forskningen, eller om der er risiko for bias, når de ansvarlige for evalueringen også har en egeninteresse i en positiv effektmåling. Dette vender vi tilbage til i kapitel 7.

---

¹² Det skal understreges, at det i forbindelse med vores søgninger ikke er lykkedes at finde frem til, hvor alle medforfatterne kommer fra.

Netop dét, at Atferdssenteret både varetager udvikling, implementering og evaluering til forskel fra for eksempel Sverige og Danmark har også givet en række fordele (NOVA, 2015). Atferdssenteret har indgående kendskab til *hele processen*, fra et program udvikles, implementeres i praksis, og til der er opnået kendskab til dets effekter. Dét har sammen med deres omfattende publiceringsaktiviteter i internationale tidsskrifter givet Atferdssenteret stor tyngde på feltet, sammenlignet med andre lignende miljøer.

5.3. Opsamling

Atferdssenteret har en lang række nationale samarbejder. Det er imidlertid Evalueringskomiteens opfattelse, at samarbejdet med netop højskolerne er mere begrænset, end det er hensigtsmæssigt. Også i selvevalueringen nævner Atferdssenteret, at man ikke er lykkedes med at komme så langt i samarbejdet med højskolerne, som man ønsker. Det er Evalueringskomiteens overbevisning, at mere samarbejde med højskolerne ville kunne bidrage til en øget spredning af viden om evidensbaserede programmer og deres implementering i Norge – og måske også bidrage til at rumme og imødegå den modstand mod evidensbaserede programmer, som altid vil herske i udvalgte miljøer, når der er tale om så forskellige forskningsmæssige paradigmer.

Internationalt har Atferdssenteret også meget samarbejde med miljøer uden for Norge, tilsyneladende stærkest i USA, hvilket indikerer, at Atferdssenteret også internationalt ses som en attraktiv samarbejdspartner.

Forskningsoversigten fra NOVA vurderer, at Atferdssenteret sammenlignet med andre lignende miljøer står stærkt. Denne position er dels en kombination af deres omfattende videnskabelige produktion med fagfællebedømmelse. Dels er den funderet i senterets store kendskab til programmer, fra de bliver udviklet, over afprøvning og implementering, til de er evalueret. Netop dette kendskab til og samling af hele programprocessen er et særkende for Atferdssenteret. Som forskningsoversigten også påpeger, viser studier, at miljøer, der både udvikler, implementerer og evaluerer, ofte finder større positiv effekt af programmerne, end de miljøer, der holder det adskilt. Evalueringskomiteen rejser derfor spørgsmålet om, hvorvidt Atferdssenteret bør overveje, om en (endnu) større adskillelse mellem udvikling, implementering og evaluering ville være mere hensigtsmæssig. Dette uddybes i kapitel 7.

6. Implementering af Atferdssenterets programmer

I dette kapitel vil vi se nærmere på Atferdssenterets implementeringsopgaver som det tredje hovedelement i evalueringen. Til dette formål har Evalueringskomiteen i samarbejde med Norges Forskningsråd fået udarbejdet en implementeringsanalyse gennemført af Oxford Research.¹³ Find link til implementeringsrapporten i bilag 3. Vurderingen af implementering bygger desuden på et brugerseminar, Evalueringskomiteen gennemførte i samarbejde med Institutt for administrasjon og organisationsvitenskap ved Universitetet i Bergen.

En helt afgørende del af Atferdssenterets aktiviteter er implementering af de valgte evidensbaserede programmer i lokal klinisk praksis, idet Atferdssenterets opgave, som det også fremgår af Atferdssenterets årsrapport fra 2013, er at overføre forskningsbaseret viden til praksisfeltet.

Boks 6.1 Uddrag fra Atferdssenterets årsrapport om implementering

"Implementering er for Atferdssenteret å overføre forskningsbasert kunnskap til praksisfeltet. Målet er at kunnskapen blir brukt på den måten forskningen viser at den gir de beste resultatene for brukeren. En vesentlig del av vår virksomhet er tjenestestøtte knyttet til opplæring, veiledning, kvalitetssikring og sertifisering" (Atferdssenterets årsrapport, 2013)

De to udviklingsafdelinger for henholdsvis barn og ungdom har det overordnede ansvar for implementering, herunder oplæring af professionelle/terapeuter til at udøve programmernes behandlingsindsats. Selve det kliniske behandlingsarbejde med børn, unge og deres familier varetages dels af ansatte i Bufetat, dels af ansatte i kommunerne.

6.1. Oxford Researchs gennemgang af Atferdssenterets implementeringsvirksomhed

I opdraget fra Norges Forskningsråd og Evalueringskomiteen blev Oxford Research (OR) bedt om at besvare følgende spørgsmål:

- Får Atferdssenteret faktisk overført evidensbasert kunnskap til praksis?
- Blir kunnskapen brukt på den måten som gir de beste resultatene?
- Får tjenesteytere (terapeuter, skoler, kommuner osv.) den nødvendige støtte?¹⁴

Implementeringsrapporten har primært fokus på punkt 1 og 3, og i mindre grad fokus på, om *kunnskapen* bruges mest hensigtsmæssigt. I rapporten tages der udgangspunkt i tre af Atferdssenterets programmer: MST, PALS og TIBIR (hvori PMTO-programmet spiller en central rolle). Programmerne er udvalgt i samarbejde med Evalueringskomiteen. Ønsket var, at implementeringsrapporten rummede en vis bredde. De udvalgte programmer er således rettet både mod børn og mod unge. Der er både programmer, der indeholder en specifik, individbaseret behandlingsindsats rettet mod unge med betydelige problemer, og programmer med et mere bredt forebyggende sigte som for eksempel TIBIR. Evalueringskomiteen ønskede programmer, der var i den sociale sektor og i skolesektoren. Endelig ønskede Evalueringskomiteen både programmer, der tidligt har været en del af Atferdssenterets portefølje, og programmer, der er implementeret i Norge inden for de senere år.

Til at undersøge Atferdssenterets implementeringsvirksomhed har Oxford Research gjort brug af flere metoder. Først har de foretaget kvalitative interviews med udvalgte medarbejdere og med direktionen på Atferdssenteret. Dernæst har de foretaget kvalitative interviews med blandt andet afdelingsdirektører i Bufetat, kommunalchefer, programvejledere, programkonsulenter og terapeuter. Derudover har de gennemført en national spørgeskema-

¹³ Opgaven med at gennemføre en undersøgelse af implementeringen af Atferdssenterets programmer blev sendt i udbud i vinteren 2014/15.

¹⁴ Se bilag 4 for Atferdssenterets kommentarer til faktagrundlaget i Oxford Researchs implementeringsanalyse.

undersøgelse blandt MST-vejledere/terapeuter, PALS-vejledere/teamledere samt TIBIR-koordinatorer/PMTO-terapeuter, baseret på spørgsmål med standardiserede svarmuligheder, blandt andet for at indkredse implementeringsprocesser- og niveau, og om hvad der fremmer og hæmmer implementering. Det er primært professionelle, der kommer til orde i implementeringsrapporten. Der er altså ikke grundlag for at udtale sig om, hvordan de menige primærbrugere – børn, unge og forældre – oplever programmerne.

Det er Evalueringskomiteens vurdering, at programmerne er vældig forskellige og derfor heller ikke sammenlignelige i implementeringsøjemed. Det følgende afsnit er udtryk for Oxford Researchs vurdering. Efter dette afsnit følger Evalueringskomiteens refleksioner om Atferdscenterets implementeringsvirksomhed.

6.1.1. Fra evidensbaseret kunnskab til praksis

Det er Oxford Researchs (OR) vurdering, at Atferdscenteret alt i alt har tilfredsstillende strategier for at sikre implementering og kvalitetssikring for tilførsel af evidensbaseret viden ud i praksisfeltet (OR, 2015: s. 5). Implementeringen foregår imidlertid mere hensigtsmæssigt for nogle programmer end for andre.

Det gode eksempel på en vellykket implementering er ifølge implementeringsrapporten programmet Multisystemtisk Terapi (MST). MST er en evidensbaseret behandlingsmetode for unge med alvorlige adfærdsproblemer, som blev udviklet i USA med baggrund i behandlingsterapi og forskning om kriminalitet. Atferdscenteret har overført og tilpasset metoden til norsk kontekst. Det faglige ansvar for MST ligger hos Atferdscenteret, mens Barne-, ungdoms og familieetaten (Bufetat) står for den praktiske implementering af programmet. Behandlingsindsatsen udøves af kvalificerede og certificerede MST-terapeuter og har til hensigt at hjælpe familier med at håndtere problemer mellem unge og familien, øge sammenhold og omsorg i familien, forebygge vold og kriminalitet samt hindre placering af unge uden for hjemmet (OR, 2015: s. 11).

Til implementering af MST er der etableret et system for oplæring, drift og kvalitetssikring, som ifølge implementeringsrapporten følges i praksis, og som leverer gode resultater (ibid.: s. 35). Der er udformet et program med strenge, men gode rutiner for at sikre høj implementeringskvalitet. Programmets rutiner opleves af vejledere og terapeuter som legitime og nyttige; måden, programmet er indrettet på, giver således god mening for de professionelle, hvilket implementeringsforskningen peger på som vigtigt for høj program- og interventionsintegritet (fidelitet) og høj effekt. Vejledere og terapeuter giver i implementeringsrapporten *ikke* udtryk for, at MST som behandlingsregime er for krævende et system, som er uhensigtsmæssigt at anvende i praksis. Netop kvalitets- sikrings- og rapporteringsrutinerne er en egenskab ved programmet, som bidrager til stor metodeintegritet.

Implementeringsrapporten påpeger også, at der er en potentiel konflikt i, at den ene part (Bufetat) har det merkantile og ressourcemæssige ansvar for MST, mens Atferdscenteret har ansvar og kontrol over det faglige indhold. Surveyen blandt terapeuter og vejledere viser imidlertid, at langt de fleste terapeuter og vejledere føler et tilhørsforhold til både Bufetat og Atferdscenteret, og det synes derfor ikke at hæmme implementeringen af MST. Atferdscenteret involverer sig både i rekrutteringen og i oplæring af nye ansatte, og de er dermed medvirkende til at sikre, at de ansatte er kompetente, og at de får den rette oplæring.

Derimod adskiller implementeringen af PALS sig ifølge implementeringsrapporten fra MST. PALS er et tilbud om vejledning til at ændre og udvikle organisationskulturen på skoler, hvor MST er en gennemorganiseret offentlig tjeneste (OR, 2015: s. 57). Af den grund er der også forskel på, hvilke krav, som kan stilles til udøvere af de respektive programmer. Ligeledes underlægges PALS mindre grad af kontrol med metodeudøvelsen fra Atferdscenterets side. I modsætning til MST¹⁵ er vejledere og teamledere i PALS åbne over for lokale tilpasninger af programmet, hvorfor programmet ikke stringent følges alle steder eller måske snarere tilpasses lokale præferencer. Som det påpeges i implementeringsrapporten, ligger det naturligt til PALS at have en løsere implementeringsstruktur end for eksempel MST eller TIBIR/PMTO (OR, 2015: s. 58).

---

¹⁵ Det skal dog bemærkes, at der på Evalueringskomiteens brugerseminar fremkom en opfattelse fra Bufetats repræsentant, at forståelsen af MST-programmet – og dermed den praktiske implementering – på nationalt plan har udviklet sig i årenes løb. Man oplever således, at udøvere bruger programmet på en lidt anden måde og bedre udnytter programmets potentiale. Det er dog væsentlig at påpege, at det ikke har resulteret i, at programmet anvendes forskelligt fra kommune til kommune. MST-konsulenterne roterer rundt mellem de forskellige MST-teams i hele landet og sparrer med hinanden, således at alle har den samme forståelse af programmet og manualen.

Implementeringsrapporten peger på, at Atferdssenteret har iværksat en række tiltag for at fremme implementeringen af PALS. De prøver for eksempel at skabe kontekstuel forankring ved, at skoleledelsen forpligter sig til at arbejde efter principperne i PALS ved skolerne. De sørger for oplæring, så udøverne på den enkelte skole er i stand til at realisere PALS, og for at gennemføre kvalitetssikrings- og vedligeholdsrutiner. Dog har rapporteringsværktøjerne i PALS, som bruges til at monitorere, vist sig ikke altid at give data med tilstrækkelig reliabilitet (ibid.: s. 59). Det betyder, at der er en del variation i datakvaliteten.

I implementeringsrapporten påpeges desuden en række forhold, som er medvirkende til at *hæmme* implementeringen af PALS. For det første ser det ud til, at ikke alle teams får tilstrækkelig oplæring, eller at PALS-vejlederen ikke har været i stand til at formidle stoffet videre til staben på en tilstrækkelig god måde. PALS er organiseret med et team på hver skole, som står for oplæring af de andre lærere på skolen. PALS-teamet oplæres selv af en PALS-vejleder. Hvis vejlederen opdager, at teamet ikke fungerer efter hensigten, gør de en ekstra indsats overfor teamet (OR, 2015: s. 58). For det andet kan udøverne, som tidligere nævnt, tage sig større frihedsgrader, hvilket er medvirkende til at reducere programloyaliteten, da skolerne ofte laver lokale tilpasninger. OR påpeger, at det ikke altid er klart for udøverne, hvad der er kernekomponenter – og dermed *skal* implementeres – og hvad der er okay at tage ud. Lærerne tilpasser ofte deres egen praksis både bevidst og ubevidst. Atferdssenteret har ifølge implementeringsrapporten få virkemidler til at korrigere skoler eller vejledere, som ikke følger metoden. For det tredje, kan implementeringen af PALS hæmmes ved manglende ressourcer fra kommunen. PALS får på nuværende tidspunkt relativt få ressourcer fra den enkelte kommune og er sårbar overfor økonomiske stramninger i kommunen.

OR vurderer, at implementeringsdesignet for TIBIR og PMTO er hensigtsmæssigt (OR, 2015: s. 74). De implementeringsudfordringer, der er forbundet med TIBIR og PMTO, forekommer oftest i situationer, hvor der sker afvigelser fra planen. Sammenlignet med MST, er der i TIBIR i mindre grad lagt op til regelmæssig monitorering af terapeuternes aktiviteter, efter at de har gennemgået oplæringsforløbet. Dele af oplæringen til TIBIR er flyttet fra Atferdssenteret til det regionale led for at øge kapaciteten. OR vurderer, at det *kan* gå ud over opfølgningen af terapeuternes indsats, men har dog ikke data, der kan dokumentere dette. Det påpeges endvidere i rapporten, at der er stor forskel på implementering af PMTO og TIBIR. PMTO er, ifølge OR, mere vellykket end TIBIR-interventionerne, hvilket begrundes med at oplæring, udøvelsen og kvalitetssikringen i højere grad ser ud til at fungere efter hensigten. Kvalitetssikringen er strengere ved PMTO end TIBIR, hvor der ikke i samme grad bliver fulgt op på udøvelsen af programmet.

En anden potentiel trussel mod implementeringen af TIBIR/PMTO er, at der er stor forskel på, hvor højt kommunerne prioriterer programmerne. Denne trussel er Atferdssenteret ifølge implementeringsrapporten allerede bevidst om og har imødekommet kommunernes ressourcebehov ved, at oplæring og driften er omkostningsfri. Truslerne mod implementeringen af PMTO og TIBIR er således ifølge implementeringsrapporten i stor grad *uden for* Atferdssenterets kontrol.

Ifølge implementeringsrapporten er Atferdssenteret generelt gode til at forsøge at forpligte værtsorganisationerne gennem aftaler, hvor der stilles tydelige krav, og hvor det står klart, hvad Atferdssenteret ser som forudsætning for god implementering (OR, 2015: s. 76). Det er nødvendigt, at Atferdssenteret ikke vælger de samme implementeringsstrategier for alle programmer. Strategierne er nødt til at tage højde for programmernes særegenhed og den kontekst, de skal indgå i.

6.1.2. Atferdssenterets involvering i implementeringen og støtte til tjenesteudbydere

Der er forskel på Atferdssenterets grad af direkte involvering i de respektive programmer, afhængig af hvor det centrale ansvar er placeret. I MST og PMTO er Atferdssenteret tæt på, eftersom de har ansvaret for det faglige indhold og certificeringen af terapeuterne. I forhold til PALS og TIBIR er Atferdssenteret mere perifer. Atferdssenteret er ikke direkte involveret i oplæringen af nye vejledere/terapeuter, hvilket gør, at Atferdssenteret har mindre kontrol over implementeringsprocessen, og om den eksisterende viden bliver videreformidlet som tiltænkt. Implementeringsrapporten vurderer, at jo mere perifer Atferdssenterets rolle er i implementeringen af programmerne, jo større risiko er der for, at kvaliteten af indsatsen og resultaterne hos den enkelte bruger svækkes.

Atferdssenterets grad af involvering i det enkelte program hænger også sammen med den støtte, som tjenesteudbydere oplever. I nogle programmer er støtten fra Atferdssenteret mest indirekte (for eksempel PALS), og for andre programmer har Atferdssenteret en meget tættere kontakt, hvor tjenesteudbydere derfor også oplever støtten på mere nært hold. Som eksempel er Atferdssenteret tættere på MST og PMTO i oplæringsfasen og dermed

også tættere på kommende tjenesteudbydere/klinikere, end det er tilfældet med PALS og TIBIR-interventionerne, da oplæringen i de to sidstnævnte programmer er delegeret til vejledere/teamledere og PMTO-terapeuter.

Denne organisering med en mindre involvering fra Atferdssenterets side gør som nævnt kvaliteten af oplæringen sårbar, og det går ud over mulighederne for at vurdere programloyaliteten og dermed også effekten af programmer. I implementeringsrapporten nævnes muligheden for at styrke oplæringen af nye udøvere med direkte støtte fra Atferdssenteret, eller ved at Atferdssenteret følger oplæringsprocessen tættere (OR, 2015: s. 80). Atferdssenteret støtter også udøverne fagligt ved at arrangere møder og konferencer. Dog er det frivilligt, hvorvidt tjenesteudbydere vil deltage, og ikke alle vælger at deltage på grund af ressourcemæssige prioriteringer. Rapportens samlede vurdering er, at implementeringen ville kunne styrkes, hvis Atferdssenteret havde mulighed for at yde mere støtte til tjenesteudøvere i PALS og TIBIR-interventionerne, eksempelvis ved at Atferdssenteret går mere aktivt ind i oplæringen.

6.2. Atferdssenterets implementeringsvirksomhed

Implementeringsrapporten fra Oxford Research giver alt i alt et signal om, at Atferdssenterets implementeringstiltag er velgennemtænkte og systematiske i tråd med de programmer, der implementeres. Rapporten peger som nævnt også på, at der i praksis er forskel på, hvor tæt implementeringsprocessen er styret.

Det er alt i alt Evalueringskomiteens opfattelse, at det vil være fornuftigt at undersøge nærmere, hvor stærk implementeringen er for de respektive programmer, hvordan man bedst muligt fremmer implementering og samtidig bevarer en stor opbakning og høj programloyalitet fra de professionelle, samt hvordan man fremmer positiv modtagelse hos primærbrugere. Det er Evalueringskomiteens indtryk, at de fleste evalueringer primært har haft et kvantitativt design. Formentlig kan Atferdssenteret med fordel tage kvalitative metoder i brug til at forstå nogle af de implementeringsmæssige udfordringer: Hvorfor gør de professionelle således? Hvilke mekanismer ligger bag frafald etc.?

Evalueringskomiteens arbejde har givet anledning til i det følgende at rejse en række diskussioner i forbindelse med Atferdssenterets implementeringsvirksomhed.

6.2.1. Atferdssenterets programprofil

Atferdssenteret arbejder i dag med forskellige typer af programmer og modeller jf. kapitel 3, hvilket blandt andet afspejler sig i de udvalgte programmer og modeller, som implementeringsanalysen har set nærmere på. I de første mange år af senterets levetid har senteret primært markedsført programmer, som rummer en specifik behandlingsindsats over for en selekteret gruppe af børn eller unge med bestemte problemer eller udfordringer. Med implementeringen af PALS i Atferdssenterets regi er der sket en form for paradigmeskifte. Dels er der tale om en intervention i skoleregi, og ikke socialt regi eller helseregi. Dels er der tale om en "almen-intervention", hvor alle børn og unge i den pågældende institutionelle setting er genstand for interventionen. Det giver helt andre implementeringsudfordringer end de afgrænsede og målrettede interventioner, og man kan naturligvis ikke evaluere det ene program på det andet programs præmisser.

Man kan rejse det spørgsmål, om Atferdssenteret – på den måde senteret har været organiseret hidtil – som én af få enheder er bedre til og bedst bruger sine ressourcer og specialkompetencer på de målrettede indsatser med vældig manualbaserede interventioner målrettet selekterede grupper, eller om Atferdssenteret fremover skal opretholde at arbejde med de mere bredt forebyggende indsatser som PALS og TIBIR. Det er klart i tråd med det socialpolitiske fokus om "tidlig indsats". Som vi beskrev ovenfor, er det implementeringsrapportens vurdering, at PALS følges mindre tæt, og at der i implementeringen ude på skolerne sker forskellige tilpasninger til lokale behov. En fordel ved også at rumme brede indsatser som TIBIR og PALS er, at Atferdssenteret dækker et bredt spektrum af indsatser fra meget tidlig forebyggelse til meget målrettet behandling og dermed vil kunne samarbejde med kommunerne om hele indsatspaletten.

Man kan desuden spørge, om det er muligt og giver mening at monitorere såkaldte "total" eller "almen-interventioner" på samme måde, som man følger målrettede interventioner. Det vil i givet fald kunne betyde, at man i skoleregi skal registrere "behandlingsdata" på alle elever – er det hensigtsmæssigt og etisk optimalt? Et andet spørgsmål, der blev rejst, da Evalueringskomiteen afholdt brugerseminar, var præmissen bag PALS. Nogle

informerer oplever det problematisk, at alle børn bliver udsat for det, som de vil kategorisere som ”special-pædagogiske tiltag”, og at der bliver opsat regler for simpel social adfærd, som bliver genstand for overvågning.

6.2.2. Hvordan kommer programmer ind og ud af Atferdssenterets regi?

I forlængere af ovenstående tema kan spørgsmålet om, hvordan et program ”kommer ind” i Atferdssenteret, og hvornår de ophører med at være en del af senterets portefølje, rejses. Det har ikke været muligt at finde beslutningsprocessen på tryk, men Atferdssenteret beskriver i Egeevalueringen, at senterets styre har kontraktmøder med departementer og direktorater, hvor man diskuterer Atferdssenterets prioriteringer. Set i lyset af, at Atferdssenteret er en statslig finansieret virksomhed, bør det måske være mere tydeligt, hvem der tager beslutning om nye programmer, da der er tale om en væsentlig samfundsmæssig investering.

For eksempel er Atferdssenteret nu i gang med at implementere det amerikanske udviklede program, MATCH, men det fremgår ikke tydeligt, hvorfor valget er faldet på netop dette program – ud over at grundideen bag MATCH er at kunne bruge de aktive programkomponenter/common elements efter behov – en af de problemstillinger, forskningen er optaget af for tiden.

Endvidere vil det være relevant at diskutere, hvornår et program ikke længere skal være i Atferdssenterets regi. Nogle programmer har været en del af Atferdssenterets portefølje, siden de blev etableret i 2003. Hvornår er det på tide, at driften af et program overgår til andre aktører? Selvom driften af et program rykker ud af Atferdssenteret, kan senteret sagtens følge programmet forskningsmæssigt.¹⁶

6.3. Afrunding

Implementeringsfeltet har absolut været den del af evalueringen af Atferdssenteret, hvor det har været den største udfordring at få valid og meningsfuld data i stor skala inden for de økonomiske og tidsmæssige rammer, der har været for evalueringen. Implementeringsrapporten giver alt i alt et signal om, at Atferdssenterets implementeringstiltag er velgennemtænkte og systematiske, i tråd med de programmer, der implementeres. Rapporten peger også på, at der i praksis er forskel på, hvor tæt implementeringsprocessen er styret – hvilket formentlig kan tilskrives programmernes forskellige udgangspunkter.

For de programmer, som implementeringsrapporten har forholdt sig til, kan det konstateres, at implementeringsprocessen i behandlingsprogrammet MST har rummet en meget tættere detailstyring og -opfølgning. Det gør, at MST formentlig udøves ens på tværs af kommuner/behandlingsenheder og har fulgt en relativt ensartet udviklingsproces i Norge. For TIBIR, som også inkluderer PMTO, ser implementering af programmerne ud til at divergere lidt mere. Der er imidlertid forskel på, hvor strengt programmerne styres og kvalitetssikres. Implementeringen vurderes at lykkes bedst ved PMTO, hvor arbejdet følges tættere.

For PALS, en skoleindsats, som inddrager alle elever og alle personaler på skoler, ser det ud til, at implementeringen konvergerer mindre. Det er formentlig simpelthen vanskeligt at detailstyre en hel skole indbefattet alle lærere og alle elever – og måske heller ikke konstruktivt. Positivt formuleret kan man sige, at der er plads til, at skolerne finder deres egen position og præferencer i udøvelsen af programmet. Omvendt kan det have den negative effekt, hvis den enkelte skole afviger for meget fra programmets principper, at de effekter, man ønskede at opnå med programmet, ikke nås, fordi indsatsen tyndes ud. Dette er der imidlertid ikke megen samlet viden om endnu.

---

¹⁶ Komiteen har fået forståelse af, at MST i Oslo-området ikke indgår i Atferdssenterets MST-arbejde, men selv kører programmet på en lidt anderledes måde. Det kunne være interessant at undersøge, om det reducerer effekten på de unge, eller om det styrker effekten – og hvad man evt. kunne lære af hinanden.

7. Perspektiver og anbefalinger

De forudgående kapitler har beskæftiget sig med Atferdssenterets organisation, formål og mål (kapitel 3), senterets publicerings- og formidlingsarbejde (kapitel 4), samarbejde med andre miljøer (kapitel 5) samt senterets implementeringsvirksomhed (kapitel 6). I dette afsluttende kapitel vil Evalueringskomiteen gå mere i dybden med de overvejelser, der er fremkommet undervejs i evalueringsrapporten, samt rejse en række spørgsmål, som Evalueringskomiteen vurderer, det vil være centralt at forholde sig til i en diskussion af, hvad Atferdssenterets skal prioritere fremadrettet og hvordan.

Det er vigtigt her at sige, at den følgende diskussion skal ses på det fundament, der er afdækket her i rapporten: At Atferdssenteret leverer udvikling af og forskning om evidensbaserede programmer rettet mod børn og unge med især adfærdsproblemer af høj, international kvalitet, og at senteret på dette felt har en særstatus, ikke bare i Norge, men også i Norden og internationalt. Samt at en væsentlig del af Atferdssenterets opgaver ressourcemæssigt består i implementeringen af programmer.

Ligeledes er det vigtigt at have sig for øje, at Atferdssenteret (som ikke i sig selv er så stort) i sit samarbejde med Bufetat, regioner og kommuner og deres helsetjenester indskrives i en vældig kompleks implementeringsorganisation med et lige så komplekst mandat, nemlig at implementere indsatser på nationalt niveau med *”... samme tilgængelighed og kvalitet uanset hvor i landet man bor”* (Atferdssenteret, Årsrapport 2014: s. 2). Når Evalueringskomiteen tillader sig at sætte spørgsmålstejn ved udvalgte processer eller resultater, sidder vi således ikke med løsningen i baghånden. Vi kan heller ikke påstå, at der er dokumenteret enkle løsninger på det i andre lande. Der er tale om et krævende opdrag, der fordrer indsigt, specialisering og ressourcer. Spørgsmålet er snarere, om det er muligt at hæve kvaliteten yderligere inden for de givne rammer.

7.1. Vægtning af videnskabelig over for populær formidling

Én af Atferdssenterets tre primære arbejdsopgaver er ifølge tilskudsbrevet fra Bufdir *formidling*. Som det fremgik af kapitel 4, publicerer Atferdssenteret hvert år adskillige fagfællebedømte og ikke-fagfællebedømte publikationer, og størstedelen af disse ser ud til at befinde sig på et højt kvalitetsniveau.

Evalueringskomiteen har hæftet sig ved, at internationale, videnskabelige artikler med fagfællebedømmelse udgør en relativt stor del af senterets publiceringer. Senterets ”gunstige” økonomiske situation med en forholdsvis stor grundbevilling giver tydeligvis forskerne gode muligheder for netop at forske på højt niveau. Yderligere har senterets specialisering inden for bestemte programmer formentlig også været med til, at Atferdssenteret har opnået international anerkendelse.

I Evalueringskomiteens interviews med forskningsmedarbejdere på Atferdssenteret blev det nævnt, at *”vi bliver jo målt på de internationale bidrag, og det må vi forholde os til”* – det er altså en væsentlig del af den faglige selvbevidsthed at publicere med fagfællebedømmelse. Spørgsmålet vi rejser er imidlertid, om omfanget af videnskabelige publikationer fortsat skal være et af de vigtigste resultatmål i den kommende periode, eller om andre formidlingsmål kunne være mere relevante. (Desuden kan man i parentes bemærket spørge, om Atferdssenteret faktisk måles på de mest relevante parametre hos sine statslige opdragsgivere).

I lyset af, at Atferdssenterets centrale mål er at udvikle, implementere og evaluere evidensbaserede programmer har Evalueringskomiteen den overvejelse, hvorvidt senteret nu er nået så langt på den videnskabelige dimension, at det vil være hensigtsmæssigt at give *formidling til praksisfeltet* endnu højere prioritet i de kommende år.

7.1.1. Formidling til praksisfeltet

Som det også fremgår af tabel 4.1, har Atferdssenteret hvert år en del såkaldt populærvidenskabelig formidling, både artikler, der ikke er fagfællebedømte, bøger, bogkapitler og rapporter. Blandt disse er der flere eksempler på bøger, der er meget velegnede til praktikere. I 2014, der skiller sig lidt ud ved en usædvanlig høj produktion, er der således kommet tre formidlingsvenlige og praktiker-rettede bøger om henholdsvis PMTO, PALS og TIBIR. Men det er samtidig Evalueringskomiteens vurdering, at andre af de såkaldte populærvidenskabelige publikationer på grund af akademisk sprogbrug og faglig kompleksitet er mindre tilgængelige for praksisfeltet, som ellers bør være

hovedmålgruppe for ikke-fagfællebedømte publikationer. Evalueringskomiteen *anbefaler* således, at man arbejder endnu mere målrettet med den skriftlige formidling af ikke-fagfællebedømte publikationer. Det kan for eksempel indebære en tydelig angivelse af målgruppe, et ikke (for) akademisk sprog tilpasset målgruppen, samt at publikationerne ikke er for lange og gerne til gratis download. Man kan også tænke i anden formidling end traditionel skriftlig formidling, som senteret også er begyndt på. Man kan spørge, om Atferdssenteret skulle målrette en del af sin formidling til slutbrugerne, det vil sige de børn, unge og forældre, der er genstand for Atferdssenterets programmer.

Atferdssenteret har fået ansat en journalist og har søsat en ny version af hjemmesiden samt begyndt at være aktiv på sociale medier som for eksempel Twitter og Facebook. I Egeevalueringen anerkender senteret, at der er brug for at motivere en del af medarbejderne til at give kommunikation og formidling endnu stærkere prioritet: *"Utfordringen er popularisering og forkortning av et stoff som av og til kan oppfattes som komplisert og lite tilgjengelig i praksisfeltet"*. Denne vurdering er meget præcis, og komiteen anbefaler, at Atferdssenteret giver populær formidling og kompetencer hertil høj prioritet fremover. Det er formentlig en vigtig brik i at komme længere ud med senterets faglige budskaber og programimplementering.

Det skal således altid være muligt gratis at få adgang til let læst information om de enkelte programmer, og det skal være tydeligt, hvem informationen henvender sig til. Medarbejderne nævnte ved besøget på Atferdssenteret, at *"vi prøver jo at komme ud ved at holde foredrag"*, hvilket omfanget af konferencer og seminarer også bekræfter. Men måske skal der mere og andet til? Nogle gange skal denne information leveres proaktivt til grupper, der ikke vidste, at de havde et behov! Der er altså brug for mere end bare reaktiv information på hjemmesiden og andre sociale medier og mere end de nationale fagkonferencer, hvor man formentlig primært når grupper, der allerede er involveret eller positivt indstillet. Atferdssenteret må *proaktivt* arbejde med selv at bringe viden ud på nye måder – og til nye grupper – og skabe en efterspørgsel på denne viden.

Såfremt det ikke allerede findes, opfordrer Evalueringskomiteen til, at der udarbejdes specifikke formidlingsplaner, gerne for hver central publikation, og helst undervejs i processen, sådan at formidlingen tænkes ind tidligt. Evalueringskomiteen er ikke vidende om, hvorvidt Atferdssenteret i forvejen har udarbejdet dette. En brugerundersøgelse kunne eventuelt danne grundlag for at vurdere, hvor der særligt er behov for at udvikle formidlingsindsatsen. En helt konkret målsætning kunne blandt andet være at komme på højskolernes pensumlister, idet vi ser højskolerne som centrale samarbejds- og kompetenceudviklingspartnere.

7.2. Samarbejde og dialog

I arbejdet med evalueringen har komiteen, som tidligere nævnt i rapporten, gennemført en række interviews med Atferdssenterets direktørgruppe, medarbejderne i udviklingsafdelingen samt i de to forskningsafdelinger, med brugere/interessenter i centraladministrationen, på uddannelsesinstitutioner, forskningsinstitutioner, skoler mv. Evalueringskomiteen har bemærket, at det ikke er særlig udbredt at samarbejde med højskolerne. Det er blandt andet fra højskolerne, at en stor del af de professionelle, der skal arbejde med og omkring programmerne i praksis, uddannes.

Det fremgår af Atferdssenterets Egeevaluering, at senteret er opmærksom på denne udfordring. Her skriver senteret blandt andet: *"... vi (har) i mindre grad lyktes med å komme i posisjon i forhold til grunnutdanning og profesjonsutdanning på universitetet og høyskoler enn det vi hadde håpet"*. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssenteret med fordel kunne satse på at styrke dette samarbejde mere. Det er essentielt for en videre udbredelse af programmerne, at der arbejdes med denne udfordring. Senteret bør således arbejde for at være mere synligt, dels på højskolerne, dels i andre fora for praktikere, klienter og andre brugere. Det synes for eksempel helt naturligt, at senterets publikationer er på højskolernes pensumlister som nævnt ovenfor under populærvidenskabelig formidling. Det er tilsvarende oplagt, at Atferdssenteret med fordel kunne have flere faglige samarbejdsprojekter med højskolerne m.fl., for eksempel publikationer udarbejdet i fællesskab, og med højskolernes studerende som en af målgrupperne. Også set fra højskolernes perspektiv burde der være en oplagt interesse i at trække på resultater fra Atferdssenteret – så et oplagt fælles projekt kunne være tilvejebringelse af pensum-/kursusmateriale.

7.3. Transparens og ”open access”

I forbindelse med interview på Atferdssenteret samt brugerseminaret har Evalueringskomiteen fået den opfattelse, at der for nogle programmers vedkommende er begrænsninger på, hvem der kan få adgang til programmateriale og hvordan. Således vil adgangen til visse programmer være betinget af, at for eksempel en kommune har indgået kontrakt om at deltage i et givent program, med en given form for vejledning og lokal måde, at praktisere programmet på.

Fordelen for senteret er, at der er tæt kontrol med, hvem der har implementeret programmet, og mulighed for målrettet at give adækvat støtte. Fra et forskningsperspektiv betyder det desuden, at senteret har kontrol med, hvor indsatsen gives og hvordan, og dermed hvilke kommuner/tjenester, der kan indgå i en evaluering. Ulempen for samfundet er, at begrænset adgang kan hindre en endnu større spredning af programmerne eller dele heraf.

Hvad ville der ske, hvis nogle kommuner vælger kun at implementere visse komponenter og ikke andre, sådan som det til dels også ses ved PALS? Det er oplagt, at de pågældende kommuner ikke kan indgå i et forskningsprojekt om evaluering af ”den rene model” – hvis en sådan findes. Men det er måske også den største ulempe. Det er vanskeligt at forestille sig, at de programmer, Atferdssenteret har på nuværende tidspunkt, kunne medføre decideret skadelige effekter for de berørte børn eller unge, hvis man kun bruger udvalgte dele af programmet. Man kan forestille sig, at effekten på nogle områder ville formindskes. Men man kunne måske også opdage, at man med en reduceret model med færre kernekomponenter kan opnå stort set samme effekt som det fulde program og med brug af færre ressourcer – og det ville naturligvis være interessant.

Det er Evalueringskomiteens opfattelse, at Atferdssenterets materialer – som jo er finansieret med offentlige forskningsmidler – kunne være mere transparente og tilgængelige for andre – en bevægelse, vi ser mange steder i forskningen. På nuværende tidspunkt er der begrænsninger i, hvem der har mulighed for at få adgang til Atferdssenterets data, manualer og videnskabelige publikationer, og Atferdssenterets hjemmeside indeholder begrænset information om dette. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at man gradvis skal tilstræbe ”Open access”, det vil sige, at Atferdssenterets videnskabelige publiceringer og programmateriale er frit tilgængeligt og kan downloades uden udgifter.¹⁷

7.3.1. Brugernes stemme i Atferdssenterets arbejde

Af Egeevalueringen fremgår det, at Atferdssenteret ser sig selv som havende en ”brugersensitiv” profil, hvor man indarbejder tilbagemeldinger fra børn, unge og forældrene. Evalueringskomiteen har fået indtryk af, at systematisk indsamles viden om primærbrugerne. Det er dog ikke tydeligt for komiteen, hvilke data der indsamles, hvordan de lagres og til hvilket formål, og hvem der vil kunne få adgang til brugerdata. Det er heller ikke tydeligt, hvorvidt brugerne er orienteret om det – har de for eksempel adgang til brugerundersøgelser, der er målrettet brugerne og formidlet på en forståelig måde? Det synes som om, at især slutbrugerperspektivet er relativt svagt beskrevet i de publiceringer, Evalueringskomiteen har læst.

7.4. Uafhængig forskning

Atferdssenteret har mange funktioner; de skal både udvikle, implementere og evaluere indsatser, jf. kapitel 3. Det er Evalueringskomiteens vurdering, at det vil være vigtigt for Atferdssenteret at forholde sig til spørgsmålet om, hvordan man bedst opretholder uafhængighed i forskningen, når processerne forløber samtidigt og i en relativt lille organisation. Atferdssenteret udtrykker selv på deres hjemmeside, at der er *”klart skille og arbejdsdeling mellem forsknings- og implementeringsaktiviteter”*. I Årsrapport 2014 står desuden: ”For å ivareta behovet for uavhengig forskning, er det utarbeidet retningslinjer for samarbeid og arbeidsdeling mellom forsknings- og utviklingsavdelingene i tråd med internasjonalt anerkjente standarder” (Atferdssenteret 2015: s. 5). I Egeevalueringen påpeges det desuden, at samarbejdet mellem afdelinger regelmæssigt er oppe til diskussion, og det bliver vurderet, om der findes andre samarbejdsformer, der kan give nye muligheder og resultater.

---

¹⁷ Debatten om højere offentlig produktivitet gennem bedre udnyttelse af offentlige ressourcer står på i alle de nordiske velfærdsstater: ””Stjæl, del, kopier!”. Sådan burde mantraet lyde i offentlige organisationer i langt højere grad end i dag. Der er både bedre løsninger og forbedret produktivitet at hente ved at sprede de gode ideer og lære af hinanden.” Citat fra artikel i magasinet Mandag Morgen, København, 25. januar 2016: Genbrug er guld.

I det 1-sides notat om retningslinjer for uafhængig forskning, Evalueringskomiteen efter anmodning har fået fremsendt, fremhæves det, at Atferdssenteret – i tråd med CONSORT-statements¹⁸ – i alle deres publikationer rapporterer, at forskere ikke har kontakt med terapeuter (udøvere/praktikere), hverken i forbindelse med rekruttering, oplæring eller vejledning. Som eksempel på Atferdssenterets holdning til uafhængig forskning henvises der til en artikel skrevet af forskningsdirektøren og den assisterende forskningsdirektør: *“Independence of researchers is another criterion for conducting intervention research and is an important one as it helps protect the field from researcher bias and reliance on idiosyncratic sample findings”* (Ogden & Amlund-Hagen, 2008).

Det er Atferdssenterets erfaring, jævnfør interview på senteret, at anerkendte tidsskrifter accepterer dette som uafhængig forskning, og de har ikke oplevet, at reviewere eller redaktører har stillet spørgsmålstejn ved forskernes uafhængighed i deres studier. Atferdssenterets direktion oplever selv, at de har en hensigtsmæssig adskillelse af forskning og implementering/evaluering. Af Egeevalueringen fremgår det imidlertid også: *“Det som kendetegner senteret, er den nære dialogen mellem udviklingsafdelingen for barn og unge og forskningsafdelingen i gennemføringen af forskning ...”*.

Evalueringskomiteen er opmærksom på, at større adskillelse mellem udvikling, implementering og evaluering, end det aktuelt ses hos Atferdssenteret, således ikke er et krav i forhold til videnskabelig publicering. Som det påpeges i Forskningsoversigten (NOVA, 2015), er der en organisatorisk opdeling mellem forskningsafdelingen og udviklingsafdelingen, men afdelingerne er en del af samme, relativt lille organisatoriske enhed, og de er fysisk lokaliseret samme sted. Lederne af de tre afdelinger indgår i samme direktion, og Atferdssenteret får sin hovedfinansiering fra samme kilde (Bufdir).

Der er en væsentligt international debat om, hvorvidt det er muligt at adskille såkaldt ”egeninteresse” og forskningsuafhængighed, når programudviklere er med til at evaluere det program, de selv har været ansvarlige for (og i USA også ofte har en økonomisk interesse i). Evaluering af egne programmer er ikke uvant inden for dette forskningsfelt, som vi tidligere har nævnt. Men undersøgelser viser, at når programudviklere evaluerer effekten af egne programmer, er resultaterne ofte mere positive, end når effekten af de samme programmer evalueres af uafhængige fagpersoner. Der ser altså ud til at være en form for ”confirmation bias”, idet personer med specifikke interesser i programmets succes kommer til at fokusere på eller overestimere de positive effekter og tilsvarende underestimere manglende effekt (NOVA, 2015: s. 58). Desuden kan det i højere grad medvirke til at skabe en afhængighed i organisationen indadtil og et legitimeringsbehov udadtil.

Det er derfor Evalueringskomiteens vurdering, at det vil være fornuftigt at forholde sig til, om den nuværende organisering af arbejdet fremover er den mest optimale. Det fremgår af Atferdssenterets mandat, at senteret skal gennemføre alle disse aktiviteter, men tildelingsbrevet fra Bufdir i 2013 bruger termen, at Atferdssenteret skal *“sørge for”*, at der foretages evaluering. I Forskningsoversigten nævnes det, at det at *“sørge for”* effektevalueringer ikke nødvendigvis betyder, at Atferdssenteret skal gøre det selv (NOVA, 2015). En mulighed er at lade sig inspirere af lande, hvor man har separeret disse to typer af opgaver organisatorisk (som beskrevet i kapitel 6) med henblik på at skabe optimal uafhængighed mellem forskning og programudvikling. En radikal tanke ville være at udskille/etablere et selvstændigt evalueringsinstitut.

7.4.1. Åbenhed og selvkritisk refleksion

Enkeltstående, eksterne aktører har over for Evalueringskomiteen nævnt, at de savner en selvkritisk refleksion hos Atferdssenteret. Nogle fremfører, at Atferdssenteret er for ensidig i sin tilgang til evidensbaserede programmer og for eksempel sjældent fremlægger negative resultater eller kritik af programmerne. Andre nævner, at Atferdssenteret ikke er tilstrækkeligt åbne for en dialog og kritisk refleksion om fordele og ulemper ved konkrete programmer, set fra det pågældende brugerperspektiv.

Vi understreger, at disse kritikpunkter fremføres af enkeltstående aktører. I samme sammenhæng er det værd at notere, at kun ganske få publikationer fra senteret forholder sig diskuterende til egne programmer og til processerne med at få programmerne implementeret lokalt. Men alle miljøer, der arbejder med udvikling og implementering af nye indsatser, ved, at det er forbundet med masser af udfordringer og modstand, hvad senteret da også gør opmærksom på i Egeevalueringen.

---

¹⁸ Læs evt. mere her: <http://www.consort-statement.org/>.

Vi ved desuden fra Egeevalueringen og fra dialogen med direktionen, at senteret er klar over eksistensen af denne modstand i visse kredse, men det er vores indtryk, at senteret endnu ikke har en adækvat strategi for at komme videre med at opbløde denne modstand.

Det er komiteens opfattelse, at enhver forskningsinstitution er stærkest, når den formår at rumme intern og ekstern kritik; når den reflekterer over egen praksis; når den åbent fortæller om perspektiver i og begrænsninger i sine resultater; og når den viser sig villig til at anerkende og favne andres synspunkter som ligeværdige. I forlængelse heraf bør senteret signalere, at senteret ønsker at åbne op for en dialog med sine faglige omgivelser, ønsker at være lyttende over for andre tilgange, reflekterende og at forholde sig kritisk til egne aktiviteter.

Det er således Evalueringskomiteens vurdering, at Atferdssenteret med fordel kunne styrke sin dialog med norske interessenter – måske invitere til samskabelse (co-creation) i forskningen og til en stærkere grad af bruger-involvering. Her tænker vi både på de professionelle brugere, for eksempel en langt stærkere kontakt og et stærkere samarbejde med højskoler og universiteter og med udvalgte professions-fora. Og vi tænker på de slutbrugere, som er genstand for behandlingsindsatserne.¹⁹ Relevante spørgsmål kunne være:

- Hvordan kommer vi bedst i dialog med vores professionelle interessenter, og hvordan kunne vi gøre dem til samarbejdspartnere?
- Hvordan kan de hjælpe os med at gøre indsatsen bedre?
- Hvordan kan vi blive bedre til at motivere og ”nudge” på en måde, så vi ikke skaber unødigt modstand, men tværtimod fremmer en endnu mere udbredt brug af programmerne lokalt?
- Er der enklere måder at arbejde med programmerne på?
- Hvilken rolle kan vi som forskningsinstitution spille i forhold til at få vores viden og budskaber mere i spil nationalt?

7.5. Afrunding

Arbejdet med evalueringen af Atferdssenteret har været en spændende og lærerig proces for Evalueringskomiteen. Vi håber, at denne rapport kan bidrage med inspiration til, hvordan Atferdssenteret kan prioritere arbejdet fremadrettet.

Afslutningsvist vil vi gerne fremhæve, at vi er meget imponeret over Atferdssenterets arbejde, herunder blandt andet omfanget og kvaliteten af Atferdssenterets videnskabelige produktion. Atferdssenteret har i dag en særstatus; de har været medvirkende til at introducere evidensbaseret praksis og har med deres udvikling af programmer og forskning bidraget med ny viden og nye erfaringer, som har været efterspurgt både i de nordiske lande og internationalt.

Vi ser frem til at følge Atferdssenteret i de kommende år.

---

¹⁹ NOVA skriver med reference til Sackett (2000), at et væsentligt element i evidensbaseret praksis er at kombinere den bedst tilgængelige viden med klinisk ekspertise og patientens værdier og præferencer (NOVA, 2015: s. 13).

8. Litteraturliste

Kilder fra Atferdssenteret:

Atferdssenterets Aktivitetsrapport (2013). Oslo: Atferdssenteret.

http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2013/Aktivitetsrapport_2013.pdf

Atferdssenterets Aktivitetsrapport (2014). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2014/2014%20Aktivitetsrapport%20komplett.pdf>

Atferdssenterets hjemmeside: www.atferdssenteret.no

Atferdssenterets Årsmelding (2009). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2009/%C3%85rsmelding%202009.pdf>

Atferdssenterets Årsmelding (2010). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2010/2010%20%C3%85rsmelding.pdf>

Atferdssenterets Årsmelding (2011). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2011/2011%20%C3%85rsmelding%281%29.pdf>

Atferdssenterets Årsmelding (2012). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2012/2012%20%C3%85rsmelding.pdf>

Atferdssenterets Årsrapport (2013). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2013/2013%20%C3%85rsrapport.pdf>

Atferdssenterets Årsrapport (2014). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2014/Atferdssenterets%20%C3%A5rsrapport%202014%20oppslag.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2009). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2009/2009%20%C3%85rsregnskab.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2010). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2010/2010%20%C3%85rsregnskab.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2011). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2011/2011%20%C3%85rsregnskab.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2012). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2012/2012%20%C3%85rsregnskab.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2013). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2013/%C3%85rsregnskap%20Atferdssenteret%202013.pdf>

Atferdssenterets Årsregnskab (2014). Oslo: Atferdssenteret.

<http://www.atferdssenteret.no/getfile.php/Filer/Atferdssenteret.no/Intranett/Dokumenter/%C3%85rsmeldinger/2014/2014%20Styrets%20beretning%20og%20regnskap.pdf>

Ogden & Amlund-Hagen (2008). Forskning og implementering ved Atferdssenteret. Oslo: Atferdssenteret.

Dokumentet er sendt pr. mail af Terje Christiansen til komiteen i efteråret 2015.

Yderligere kilder:

Backe-Hansen, Grundersen, Føleide & Winsvold (2015). Forskningsoversikt om alvorlige atferdsvansker blant barn og unge. Oslo: NOVA. *NB! Denne kilde er omtalt som NOVA (2015) i rapporten.*

Buudir (2009). Oppdragsbrev – Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) for 2009. Oslo: Buudir.

Buudir (2010). Oppdragsbrev – Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) for 2010. Oslo: Buudir.

Buudir (2011). Tilskuddsbrev til Atferdssenteret. Oslo: Buudir.

Buudir (2012). Tilskuddsbrev til Atferdssenteret. Oslo: Buudir.

Buudir (2013). Tilskuddsbrev – Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) for 2013. Oslo: Buudir.

Buudir (2014). Tilskuddsbrev – Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) for 2013. Oslo: Buudir.

Oxford Research i samarbejde med professor Torill Larsen (UiB) (2015). Gjennomgang af Atferdssenterets implementeringsvirksomhet. Oslo: Oxford Research. *NB! Denne kilde er omtalt som Oxford Research (2015) i rapporten.*

Bilag 1: Kildeliste

Atferdssenteret har udfyldt en Egevaluering med spørgsmål udformet af komiteen og NFR. Endvidere blev der i februar 2015 holdt interviews med direktionen (Terje Christiansen, Terje Ogden, Elisabeth Askeland og Bernadette Christensen), forskere fra forskningsafdelingen (John Kjøbli, Mari-Anne Sørli og Ane Nælde) og rådgivere og konsulenter (Anet Apeland, Anette A. Grønlie, Dagfinn Mørkrid Tøgersen og Nina Tollefsen).

Anonymiseret liste over informanter, der har bidraget med viden til undersøgelsen:

- Leder fra Bufetat
- Rektor og afdelingsleder fra PALS-skole
- PMTO-regionskonsulent
- Lektor fra højskole i Bergen
- Forældre til børn på PALS-skole
- Forsker fra Institutsektoren.

Bilag 2: Oversikt over publikasjoner utvalgt av Atferdssenteret

Fagfællebedømte artikler

Kjøbli, J., Hukkelberg, S., & Ogden, T. (2012). A randomized trial of group parent training: reducing child conduct problems in real-world settings. *Behaviour Research and Therapy*, 51(3), 113-121.

Nærde, A., Janson, H., Ogden, T., & Zacchrisson, H. D. (2014). Normative development of physical aggression from 8 to 26 months. *Developmental Psychology*, 50, 1710–20.

Sørli, M-A., & Torsheim, T. (2011). Multilevel analysis of the relationship between teacher collective efficacy and problem behavior in school. *School Effectiveness and School Improvement*, 22(2), 175-191.

Bøker

Gomez, Grønlie, Kristiansen & Richardsen (2014). Implementering av tidlig innsats for barn i risiko (TIBIR). Fra teori til praksis. Atferdssenteret 2014.

Askeland, Apeland & Solholm (2014). PMTO. Foreldretrening for familier med barn som har adferdsvansker.

Thøgersen, Lønnum, Tollefsen & Christensen (2012). Kognitiv atferdsterapi med ungdom med atferdsforstyrrelser. I Martinsen og Hagen, Håndbog i kognitiv atferdsterapi for barn og unge (red.). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.

Oversikt over Evalueringskomiteens utvalgte publikasjoner

Arnesen, A., Meek-Hansen, W., Ogden, T., & Sørli, M-A. (2014). Positiv læringsstøtte i skolen. Hele skolen med! Oslo: Universitetsforlaget.

Askeland, E., Apeland, A., & Solholm, R. (red.). (2014). PMTO. Foreldretrening for familier med barn som har adferdsvansker. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Frønes, I. og Strømme, H. (2014). Risiko og marginalisering. Ny utgave med nye data og nye analyser av betydningen av skolemiljø. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Bjørnebekk, G. (2014). Motivasjon, mestring og læring. I J. Heldal Stray, & L. Wittek (Red.), *Pedagogikk – en grunnbok*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Grønlie, A. A., & Christiansen, T. (2014). Implementeringskunnskap. Med eksempler fra innføring av PMTO i Norge. I E. Askeland, A. Apeland, & R. Solholm (red.), *PMTO. Foreldretrening for familier med barn som har adferdsvansker (200–217)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kjøbli, J., Mauseth, T. & Slinning, K. (2013) Virksomme intervensjoner og effektive implementeringsstrategier øker sannsynligheten for gode resultater i praksisfeltet. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, 10, 239–247.

Arnesen, A., Meek-Hansen, W., Ogden, T., Olseth, A. R. & Sørli, M-A. (2012). Rektors brukervurdering av den skoleomfattende tiltaksmodellen «Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling». Rapport – Atferdssenteret.

Duckert, M. (2012). Virksom og trygg veiledning – Hvordan veileders arbeidsmåte påvirker terapeutens læringsutbytte og selvfølelse. I Ulvestad, A. K. & Kärki (Red.), *Flerstemt veiledning*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kjøbli, J. (2012). Evalueringsstudienes gullstandard: Randomiserte kontrollerte studier. I E. Backe-Hansen, & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiver på barne- og ungdomsforskning (s. 205–219)*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kristiansen, B. A., Kristoffersen, C. H., Nordahl, K. B., & Olseth, A. R. (2012). Praktiskt genomförande. I K. Sundell (Red.), *Att göra effektutvärderingar (s. 243–269)*. Stockholm: Socialstyrelsen och Gothia Forlag AB.

Ogden, T. (2012). Evidensbasert praksis i arbeidet med barn og unge. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ogden, T., Sørli, M-A., Arnesen, A., & Meek-Hansen, W. (2012). The PALS School-Wide Positive Behavior Support Model in Norwegian Primary Schools - implementation and evaluation. In J. Visser (Ed.), *Transforming troubled lives: Strategies and interventions with children and young people with social emotional and behavioural difficulties*. London: Emerald Group publishing.

Zachrisson, H. D., Backer-Grøndahl, A., Nærde, A., & Ogden, T. (2012). Smått er godt: Sosial kompetanse og atferd hos 3-åringar – sammenhenger med barnehagebruk og kjennetegn ved barnegruppen. Foreløpige resultater fra Barns sosiale utvikling, Atferdssenteret–Unirand. Rapport til Kunnskapsdepartementet, 19. mars 2012.

Grande, M., Røssberg, J., Gjermundsen, K., Taraldsen, K., & Berge, T. (2012). Hindringer for å implementere kognitiv terapi. *Tidsskrift for kognitiv terapi*, 13, 6–13.

Kristoffersen, C. H., Holth, P., & Ogden, T. (2011). Modeller for rusbehandling, en kunnskapsoversikt. Rapport Atferdssenteret. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Ogden, T. (2011). Kartlegging og utredning av alvorlige atferdsproblemer hos ungdom. I A. von der Lippe, & H. Rønnestad (red.). *Det kliniske intervjuet. Bind II. Praksis med ulike klientgrupper*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Arnesen, A., & Meek-Hansen, W. (august). En integrert skoleomfattende tiltaksmodell for å fremme god leseutvikling og sosiale ferdigheter. *Spesialpedagogikk*, 8, 4-14.

Skipstein, A., Janson, H., Stoolmiller, M., & Mathiesen, K. S. (2010). Trajectories of maternal symptoms of anxiety and depression: A 13-year longitudinal study of a population-based sample. *BMC Public Health*, 10, 589. Available online: <http://www.biomedcentral.com/1471-2458/10/589>.

Sørli, M-A., Ogden, T., Solholm, R., & Olseth, A. R. (2010). Implementering – om hvordan få tiltak til å virke En oversiktsartikkel. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening*, 47, 315–321.

Arnesen, A. og M-A. Sørli (2010): Forebyggende arbeid i skolen. I E. Befring, I. Frønes og M.- A. Sørli (red.), *Sårbare unge* (s. 86–102), Oslo: Gyldendal Akademisk.

Askeland, E. og Christiansen, T. (2010). "Landsomfattende implementering av en evidensbasert metode: Fokus på kvalitetssikring" i *Sårbare unge. Nye perspektiver og utfordringer*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Mathiesen, K., & Janson, H. (2010). Temperamentsprofiler i barnealderen: Utvikling og sammenhenger med problematferd. I V. Moe, K. Slinning, & M. B. Hansen (Red.), *Håndbok i sped- og småbarns psykiske helse*, (s. 248–268). Oslo: Gyldendal Akademisk.

Ogden, T. (2010). Kunnskapsdrevet praksis i arbeidet med atferdsproblemer blant barn og unge. I E. Befring, I. Frønes & M-A. Sørli (red.). *Sårbare barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Kjøbli, J. (2010). Nødvendigheten av evidens når vi skal hjelpe barn med atferdsvansker. *Norges Barnevern*, 87, 102–108.

Solholm, R. og Jakobsen, R. (2009). Atferdsvansker – kortvarig foreldrerådgiving og lærerkonsultasjon i arbeidet med atferdsvansker bland barn – modellutprøving i en kommune. *Norges Barnevern* nr. 1–2009.

Martinsen, M. T., Moser, T., Janson, H., & Nærde, A. (2009). Barnehagen som arena for sosial utvikling: En pilotstudie. I B. Groven et al. (Red.), *FoU i praksis 2008* (s. 275-284). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Bilag 3: Vedlegg til rapport

1. Forskningsoversikt om alvorlige atferdsvansker blant barn og unge. Velferdsforskningsinstituttet NOVA
2. Gjennomgang av Atferdssenterets implementeringsvirksomhet. Oxford Research

Bilag 4: Atferdssenterets kommentarer til faktagrundlaget i Oxford Researchs rapport (vedlegg 2)

1.2.2 Intervjuer

Det er uklart hvorvidt PMTO-terapeutene som er intervjuet også er TIBIR-koordinatorer i sin kommune, eller er medlem av kommunens implementeringsteam (styringsgruppe eller arbeidsgruppe).

Kommentar til *Tabell 1*: Her kommer det ikke fram at også Anne Arnesen har bidratt som informant fra Atferdssenteret.

1.2.3 Spørreundersøkelser

I *Tabell 2* har respondenter knyttet til PALS fått separate prosentandeler på svarprosent for henholdsvis veiledere og teamledere. Det hadde vært ønskelig med en tilsvarende oppdeling også for MST og TIBIR.

2.2 Om programmene

Det oppgis at MST siden oppstart har behandlet 4000 familier. Dette antallet viser til perioden 1999–2009. Siden oppstart og fram til 2014, som dekkes i denne gjennomgangen, skal tallet være 7000 familier.

2.2.2 PALS

Vi presiserer at PALS sitt hovedfokus er å innføre proaktive forebyggende tiltak som reduserer forekomsten av negativ atferd, og ikke på registrering av problematferd. Når skolen har gode, proaktive strategier innarbeidet, det vil si har en implementeringsgrad i modul 1 på 80 %, kan de ta i bruk verktøyet SWIS (frivillig) til å registrere negative hendelser i skolemiljøet. SWIS kan brukes til å beslutte tiltak som forbedrer skolemiljøet med fokus på positive virkemidler/tiltak.

Kommunene betaler ikke noe ekstra for materiell som benyttes i opplæringen av PALS-veiledere.

Vi gjør oppmerksom på at det ikke finnes PALS-veiledere i BUP.

2.2.3 TIBIR

Vi presiserer at PMTO-terapeutene også kan være ansatt på helsestasjoner.

Vi vil tilføye at PMTO-terapeuter må gjennomgå *Kurs for kursholdere i TIBIR-intervensjonene*.

I 2014 rapporterte vi 103 TIBIR-kommuner, ikke 260 slik det står her.

Tabell 4: Tiltaket «Foreldrerådgivning i gruppe» burde vært betegnet som «*PMTO-foreldregruppe*». Utøvere av PMTO-foreldregruppe kan også være TIBIR-foreldrerådgivere dersom det gjøres sammen med en PMTO-terapeut.

Den 18 måneder lange opplæringen gjennomføres med PMTO-regionkoordinator eller -konsulent (det oppgis i teksten som TIBIR-koordinator/konsulent). Det tilføyes også at veiledningskompetanse i TIBIR-intervensjonene sikres gjennom dagens *Kurs for kursholdere*, ett kurs per intervensjon, samt ett dagens kurs i TIBIR-veiledning.

3.2 Kompetanse

Det bør her nevnes at både MST, PMTO (og TIBIR), i tillegg til egne sertifiseringsordninger, også har struktur for veiledningsmøter for kompetanseutvikling.

3.6 Kvalitetssikring og vedlikehold

Det presiseres at PMTO/TIBIR også har utviklet egne opplegg for vedlikehold.

3.7 Implementeringsmodell

Vi savner et avsnitt om implementeringsstrukturen til PMTO/TIBIR, med det nasjonale implementeringsteamet (NIT), de fem regionale implementeringsteamene (RIT), og regionkonsulentene, som er ansatt i Bufetat. De fem regionale implementeringsteamene har ansvaret for implementeringen av PMTO/TIBIR i sine regioner, og de

kommunale implementeringsteamene har følgelig ansvar for implementeringen i sin kommune, i tett samarbeid med sitt RIT.

4.8 Oxford Research sin vurdering av implementeringen av MST

Det påpekes at MST ikke rekker ut til alle kommuner i hele landet, og at det er ukjent hva som har vært gjort for å bøte på utfordringen. Vi presiserer at *MST geografisk* har vært etablert i flere år for å bøte på dette. Gjennom denne ordningen er det mulig for alle kommuner å henvende seg til et MST-team.

5.4.1 Veilederopplæring

I en parentes framgår det at forutsetningen for at skolen skal gå videre til modul 2 av PALS måles gjennom *readiness*-vurderingen. Her bør det henvises til *Sjekkliste A* eller *Benchmark of quality* (ikke *readiness*).

5.4.5 Vurdering av opplæring og oppfølging av PALS

To steder under dette punktet framgår det at ikke alle team har fått opplæring. Dette er ikke riktig. Det kan eventuelt være enkelte teammedlemmer som ikke har vært med på opplæringen av modul 1.

5.6 Programlojalitet

Bra-kort er bare ett av flere eksempel på hvordan man kan systematisere positive tilbakemeldinger, og det er frivillig for skolene å bruke det.

Timeout-stolen: Dette ble tatt ut av opplæringen i 2014, og de skolene som har benyttet seg av *Timeoutstolen*, er blitt bedt om å avslutte det. Media er ikke årsaken til dette, men feil bruk av tiltaket.

5.7 Kvalitetssikring og vedlikehold

Tilleggsopplysning: Det arrangeres hvert år todagers nasjonalt fagseminar for alle veilederne.

Viktig presisering angående SWIS: Det fremstilles som at Atferdssenteret har fri tilgang til skolenes data, noe som ikke er riktig. Atferdssenteret kan, om skolene har gitt tillatelse, ta ut en aggregert sumskåre av skolens totale antall alvorlige hendelser på skolenivå ved slutten av skoleåret. Atferdssenteret har ikke tillatelse til å bruke personopplysninger lagret i SWIS til andre formål, som for eksempel forsknings- og utviklingsprosjekter, uten samtykke fra de det gjelder eller deres foreldre.

6.1 Hvem er respondentene?

Vi gjør oppmerksom på at TIBIR-koordinatorene også kan være ansatt i PPT.

6.2 Eierskap og forankring

Viser til punktet om kommunenes forpliktelser gjennom intensjonsavtalen. Angående utgifter til reise og opphold presiserer vi at det i tillegg til opplæring, også gjelder veiledning av PMTO-terapeutene. Innføring av TIBIR i kommunene er riktignok forankret i tråd med Atferdssenterets ønsker, men også med kommunenes ønsker og behov.

6.2.1 Vurdering av eierskap og forankring

Det presiseres at implementeringshåndboken, i tillegg til klare krav, også gir anbefalinger til kommunene.

6.3 Kompetanse

Presisering: BUP er ikke en kommunal enhet, men BUP-ansatte kan likevel få opplæring som PMTOterapeut.

6.3.1 Vurdering av utøvernes kompetanse

Rekruttering av PMTO-terapeuter og kandidater til alle TIBIR-intervensjonene er separate og vektlagte handlinger omtalt i Implementeringsveilederen, med egne formaliserte hjelpeark for dette. Før høsten 2014 var ikke nødvendigvis utvelgelse av disse utøverne like formalisert som det er i dag.

6.4.1 Terapeutenes opplæring i PMTO

Vi presiserer at det ikke er rådgivningsmøter, men *behandlingsmøter* som blir målt og vurdert etter kriteriene på *Fidelity of Implementation Rating Scale*.

Det er ikke korrekt at Atferdssenteret sentralt ikke er med i opplæring av kandidatene. Regionskoordinatorene er ansatt ved Atferdssenteret og tilhører samtidig det regionale leddet sammen med regionskonsulent fra Bufetat.

6.4.2 Terapeutenes opplæring i TIBIR

Kommentar til at det er forskjeller på hvordan opplæringen i PMTO og opplæringen i TIBIR vurderes av terapeutene: Det er ikke slik at alle PMTO-terapeuter får opplæring i TIBIR og har en aktiv rolle i implementeringen av TIBIR.

6.4.3 Opplæring av øvrige TIBIR-utøvere

Det oppgis at opplæringen av utøverne går over 2–6 dager, mens det skal være 2–9 dager.

6.4.4 Oppfølging av PMTO-terapeuter

Det gjøres oppmerksom på at mye oppfølging skjer ved at regionleddet følger opp PMTO-veilederne gjennom faste veiledersamlinger, årlige todagers etterutdanningsseminarene/boosterne, kurs for kursholdere, opplæring i pmt.no og deltakelse på styringsgruppemøter i kommunene. Oppfølging av implementeringsarbeid i kommunene er formalisert i Implementeringsveilederen.

6.6. Programlojalitet

Det framkommer at PMTO-terapeutene i liten grad rapporterer om kommunens implementeringsstatus til Atferdssenteret. Vi presiserer at det ikke er PMTO-terapeutene, men det regionale implementeringsteamet som gjør denne rapporteringen.

Det rapporteres om at det er vanskelig å følge med på programlojaliteten. For kommunenes del kan det være fordi pmt.no sin rapportgenerator, som skal være med på å gjøre dette mulig, ikke var klar til bruk da denne rapportens undersøkelser ble gjort.

6.6.1 Vurdering av programlojalitet

Det er ikke riktig at krav til rekruttering av TIBIR-kandidater er overlatt til PMTO-terapeutenes skjønn. Vi viser igjen til ovennevnte kommentarer angående prosedyrer for rekruttering.

6.7 Kvalitetssikring og vedlikehold

pmt.no har foreløpig ikke innført registrering av familiens brukerfornøydhet. Dette vil først komme på plass i løpet av 2016.

Kommentar til figur 38: Respondenter er spurt om hvor ofte pmt.no brukes til å «sjekke TIBIRs implementeringsgrad», men denne funksjonen er ikke tilgjengelig på pmt.no ennå. Noen terapeuter forteller at de ikke får tilgang til utøvernes saker på pmt.no. Dette er heller ikke meningen. PMTO-terapeuter i de kommunale implementeringsteamene har imidlertid fra siste kvartal

2015 fått tilgang til kommunale rapporter på blandt annet utøvernes saker (på gruppenivå).

6.8 Hvordan håndteres avdrift?

Håndtering av avdrift sikres ved at terapeutene viser film både i fordypnings- og vedlikeholdsveiledning. Veilederne har deltatt i en egen veilederopplæring på 8 dager, hvor ett av temaene er observasjonsbasert vurdering av filmene etter metodeintegritetsmål (FIMP). Regionleddet har jevnlig samlinger med PMTO-veilederne for å sikre veiledningskvalitet. Det er også utviklet et eget kurs for TIBIR-veiledere. Vedlikeholdsveiledning med rollespill og øvelser er ment å avdekke avdrift blant de øvrige TIBIRutøvere.

Framover vil PMTO- og TIBIR-utøvere benytte pmt.no til å registrere antall saker, utfallsmål, behandlingskomponenter og vedlikeholdsaktivitet.

6.8.1 Vurdering av håndtering av avdrift

Tilleggsopplysning: I obligatorisk vedlikeholdsveiledning tre dager per år, skal PMTO-terapeutene vise film fra sitt PMTO-arbeid. Dette er et eksempel på monitorering av terapeutens aktiviteter og eventuell avdrift. Det samme gjelder registreringen på pmt.no av utfallsmål i sakene, samt kartlegging av om komponentene og veiledningen følges.

7. Samlet vurdering av Atferdssenterets implementeringsvirksomhet

PMTO er også et indikert tiltak, for barn fra 3 til 12 år. Ikke et selektert tiltak slik som det nå står.

7.1 Får Atferdssenteret overført evidensbasert kunnskap til praksis?

Det pekes på at det ser ut til å være valgt til dels samme implementeringsstrategier for alle programmer.

Dette er ikke riktig. Implementeringsstrategien for PMTO/TIBIR er spesialsydd for programmets seks intervensjoner og tjenestenivået de skal inn i.

Vi presiserer at TIBIR har eksistert i 12 år. I OR's gjennomgang blir TIBIR beskrevet som et relativt nytt program.

Bilag 5: Systematisk oversigt over Atferdssenterets videnskabelige produktion 2009-2014

De fagfællebedømte videnskabelige publiceringer fra 2009-2014 er angivet i nedenstående skema. Skemaet indeholder:

- Publiceringsår
- Forfatter(e)navne med AS-forfattere i fed
- Artikeltitel
- Tidsskriftnavn
- AS-andelen i pct. (Udregnet på baggrund af liste i årsmeldingerne)
- Norsk, nordisk eller international publicering
- Impact-factor/5-year impact factor (på baggrund af publiceringsåret. Artiklerne fra 2014 bygger dog på 2013-tal.)
- Tidsskriftets niveau (På baggrund af <https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>)
- Program

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
1	2014	Alves, D.E., Corliss, H.L., Røysamb, E., Zachrisson, H.D. , Oppedal, B., & Gustavson, K.	Risk of emotional distress is higher in preadolescents with immigrant compared to non-immigrant background.	Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology	16,6 %	Nordisk	-	N1	
2	2014	Alves, D.E., Gustavson, K., Røysamb, E., Oppedal, B., & Zachrisson, H.D.	Parental achievement values, comparison, and emotional problems in preadolescents with immigrant and non-immigrant background in Norway.	Scandinavian Journal of Child and Adolescent Psychiatry and Psychology	20 %	Nordisk	-	N1	
3	2014	Fossum, S., Kjøbli, J. , Drugli, M.B., Handegård, B.H., Mørch, W.-T., & Ogden, T.	Comparing two evidence-based parent training interventions for aggressive children.	Journal of Children's Services	33,3 %	International	-	N1	
4	2014	Kjeldsen, A., Janson, H. , Stoolmiller, M., Torgersen, L., & Mathiesen, K.S.	Externalizing behavior from infancy to mid-adolescence: Latent profiles and early predictors.	Journal of Applied Developmental Psychology	20 %	International	1.373/2.511	N1	
5	2014	Kjøbli, J., Nærde, A., Bjørnebekk, G., & Askeland, E.	Maternal Mental Distress Influences Child Outcomes in Brief Parent Training.	Child and Adolescent Mental Health	100 %	International	0.954/1.366	N1	
6	2014	Kjøbli, J., & Ogden, T.	A randomized effectiveness trial of individual child social skills training: six-month follow-up.	Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health	100 %	International	Child and Adolescent Mental Health? 0.954/1.366	N1	
7	2014	Nordahl, K.B., Janson, H., Manger, T., & Zachrisson, H.D.	Family Concordance and Gender Differences in Parent-Child Structured Interaction at 12 months.	Journal of Family Psychology	75 %	International	1.577/2.542	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
8	2014	Nærde, A., Janson, H., Ogden, T., & Zachrisson, H.D.	Normative development of physical aggression from 8 to 26 months.	Developmental Psychology	100 %	International	3.782/5.163	N2	
9	2014	Ogden, T., & Fixsen, D.	Implementation science. A brief overview and a look ahead.	Zeitschrift für Psychologie	50 %	International	-	-	
10	2014	Sørli, M.-A., & Ogden, T.	Mindre problematferd i grunnskolen? Lærervurderinger i et 10-års perspektiv.	Norsk pedagogisk tidsskrift	100 %	Norsk	-	N1	
11	2014	Sørli, M.-A., Ogden, T., Arnesen, A., Olseth, A.R., & Meek-Hansen, W.	Skoleledere om PALS.	Spesialpedagogikk	80 %	Norsk	-	N1	PALS
12	2014	Sørli, M.-A., & Ogden, T.	Reducing threats to validity by design in a non-randomized experiment of a school-wide intervention model.	International Journal of School & Educational Psychology	100 %	International	0.913/1.254	N1	
13	2014	Ulriksen, R., Sagatun, A., Zachrisson, H.D., Waaktaar, T., & Lervåg, A.O.	Social support and socioeconomic status predict secondary students' grades and educational plans indifferently across immigrant group and gender.	Scandinavian Journal of Education Research.	20 %	Nordisk	-	N2	
14	2014	Zachrisson, H.D., & Dearing, E.	Family income dynamics and early child behavior problems in Norway: Is center care a buffer?	Child Development	50 %	International	4.235/5.834	N2	
15	2014	Zambrana, I.M., Pons, F., Eadie, P., & Ystrom, E.	Trajectories of language delay from age 3 to 5: persistence, recovery and late	International Journal of Language & Communication	25 %	International	1.392/1.728	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
			onset.	Disorders					
16	2013	Arnesen, A., Meek-Hansen, W., Ottem, O. & Frost, J.	Barns vansker med språk, lesing og sosial atferd i læringsmiljøet.	Psykologi i kommunen	50 %	Norsk	-	N1	
17	2013	Halvari, A.M., Halvari, H., Bjørnebekk, G. & Deci, E.	Oral health and dental well-being: Testing a self-determination theory model.	Journal of Applied Social Psychology	25 %	International	0.747/1.243	N1	
18	2013	Hukkelberg, S. & Ogden, T.	Working alliance and treatment fidelity as predictors of externalizing problem behaviors in parent management training.	Journal of Consulting and Clinical Psychology	100 %	International	5.228/7.128	N2	
19	2013	Kjøbli, J. & Bjørnebekk, G.	A randomized effectiveness trial of Brief Parent Training: Six-month follow-up.	Research on Social Work Practice	100 %	International	0.905/1.487	N1	
20	2013	Kjøbli, J., Hukkelberg, S. & Ogden, T.	A randomized trial of Group Parent Training: Reducing child conduct problems in real-world settings.	Behaviour Research and Therapy	100 %	International	3.845/4.564	N2	
21	2013	Kjøbli, J., Nærde, A., Bjørnebekk, G. & Askeland, E.	Maternal mental distress influences child outcomes in Brief Parent Training.	Child and Adolescent Mental Health	100 %	International	0.954/1.366	N1	
22	2013	Ogden, T.	Fra forskningskunnskap til pedagogisk praksis.	Paideia	100 %	Nordisk (dansk)	-	N1	
23	2013	Solholm, R., Kjøbli, J. & Christiansen, T.	Early Initiatives for Children at Risk – Development of a program for the prevention and treatment of behavior problems in primary services.	Prevention Science	100 %	International	2.827/3.413	N1	
24	2013	Zachrisson, H.D., Dearing, E., Lekhal, R. & Toppelberg, C.O.	Little evidence that time in child care causes externalizing problems	Child Development	50 %	International	4.235/5.834	N2	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
			during early childhood in Norway						
25	2013	Zachrisson, H.D., Nærde, A., & Janson, H.	Predicting early center care utilization in a context of universal access.	Early Childhood Research Quarterly	100 %	International	2.058/3.657	N1	
26	2013	Zambrana, I.M., Pons, F., Eadie, P., Ystrøm, E.	Trajectories of Language Delay from Age 3 to 5: Persistence, Recovery, and Late Onset.	International Journal of Language and Communication Disorders	25 %	International	1.392/1.728	N1	
27	2012	Andrup, G., Janson, H., & Gjærum, B.	Psykometriske egenskaper til Motorisk test i NUBU 4-16: Undersøkelser av interskårer-reliabilitet, samtidig validitet og anvendelighet	Fysioterapeuten	33,3 %	Norsk	-	N1	
28	2012	Bjørknes, R., Kjøbli, J., Manger, T., & Jacobsen, R.	Parent Training among Ethnic Minorities: Parenting Practices as Mediators of Change in Child Conduct Problems.	Family Relations	25 %	International	0.978/1.639	N1	
29	2012	Bjørnebekk, G., & Howard, R.	Sub-types of angry aggression in antisocial youth: Relationships with self-reported delinquency and teachers' perceptions of social competence and emotional/behavioural problems.	Personality and Individual Differences	50 %	International	1.807/2.359	N1	
30	2012	Bjørnebekk, G., & Howard, R.	Validation of a Motivation-based Typology of Angry Aggression among Antisocial Youths in Norway.	Behavioral Sciences and the Law.	50 %	International	1.337/1.713	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
31	2012	Brusdal, R., & Frønes, I.	The purchase of moral positions: An essay on the markets of concerned parenting.	International Journal of Consumer Studies	50 %	International	0.521/-	N1	
32	2012	Halvari, A.M., Halvari, H., Bjørnebekk, G., & Deci, E.	Motivation for Dental Home Care: Testing a Self-Determination Theory Model.	Journal of Applied Social Psychology	25 %	International	0.834/1.102	N1	
33	2012	Halvari, A. M., Halvari, H., Bjørnebekk, G., & Deci, E.	Self-Determined Motivational Predictors of Increases in Dental Behaviors and Improvement in Oral Health.	Health Psychology	25 %	International	3.832/5.021	N2	
34	2012	Kjøbli, J., Bjørknes, R., & Askeland, E.	Adherence to Brief Parent Training as a predictor of Parent and Child Outcomes in Real-World Settings.	Journal of Children's Services	100 %	International	-	N1	
35	2012	Kjøbli, J., Drugli, M. B., Fossum, S., & Askeland, E.	Evidensbasert foreldretrening: Hvordan kan forskning bidra til at flere barn med atferdsvansker får bedre hjelp?	Tidsskrift for Norsk Psykologforening	50 %	Norsk	-	N1	
36	2012	Kjøbli, J., Hukkelberg, S., & Ogden, T.	A randomized trial of group parent training: reducing child conduct problems in real-world settings.	Behaviour Research and Therapy.	100 %	International	3.471/4.158	N2	
37	2012	Kjøbli, J., & Ogden, T.	A Randomized Effectiveness Trial of Brief Parent Training in Primary Care Settings.	Prevention Science	100 %	International	2.566/3.855	N1	
38	2012	Ogden, T., Bjørnebekk, G., Kjøbli, J., Patras, J., Christiansen, T., Taraldsen, K., &	Measurement of implementation components ten years after a nationwide introduction of empirically	Implementation Science	100 %	International	2.372/3.072	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
		Tollefsen, N.	supported programs – a pilot study.						
39	2012	Solholm, R., Kjøbli, J., & Christiansen, T.	Early Initiatives for Children at Risk – Development of a Program for the Prevention and Treatment of Behavior Problems in Primary Services.	Prevention Science	100 %	International	2.566/3.855	N1	
40	2011	Alves, D., Roysamb, E., Oppedal, B., & Zachrisson, H.D.	Absence of gender differences in internalizing symptoms among ethnic minority preadolescents.	Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health	25 %	International	Child and Adolescent Mental Health? 0.954/1.366	N1	
41	2011	Amlund-Hagen, K., Ogden, T., & Bjørnebekk, G.	Treatment outcomes and mediators of Parent Management Training: A one-year follow-up of children with conduct problems.	Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology	100 %	International	1.923/3.731	N2	
42	2011	Bjørnebekk, G., Gjesme, T., & Ulriksen, R.	Achievement motives and emotional processes in children during problem-solving: Two experimental studies of their relation to performance indifferent achievement goal conditions.	Motivation and Emotion	33,3 %	International	1.231/2.294	N1	
43	2011	Frønes, I., & Asher, B.-A.	Taxonomy for child well-being indicators: A framework for the analysis of the well-being of children.	Childhood	50 %	International	-	N2	
44	2011	Holth, P., Torsheim, T., Sheidow, A.J., Ogden, T., & Henggeler, S.	Intensive quality assurance of therapist adherence to behavioral interventions for	Journal of Child & Adolescent Substance Abuse	40 %	International	0.618/0.764	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
			adolescent substance use problems.						
45	2011	Kvalbein, L. R., Zachrisson, H.D., Schjøberg, S., Aase, H., Roher-Baumgartner, N., & Magnus, P.	Attention problems and language development in preterm low birth weight infants: Cross lagged relations from 18 to 36 months.	BMC Paediatrics	16,6 %	International	-	N1	
46	2011	Schjøberg, S., Eadie, P., Zachrisson, H.D., Øyen, A.S., & Prior, M.R.	Risk of later language delay: Data from the Norwegian mother and child cohort study at 18 months.	Journal of Developmental & Behavioral Paediatrics	20 %	International	-	N1	
47	2011	Sørli, M.-A., & Torsheim, T.	Multilevel analysis of the relationship between teacher collective efficacy and problem behavior in school.	School Effectiveness and School Improvement	100 %	International	0.800/1.155	N2	
48	2011	Zachrisson, H.D., Røysamb, E., Oppedal, B., & Hauser, S.T.	The factor structure of the child attachment interview.	European Journal of Developmental Psychology.	25 %	International	0.750/1.052	N1	
49	2010	Bjørnebekk, G. & Diseth, A.	Approach and avoidance temperaments and achievement goals among children.	Personality and Individual Differences	50 %	International	1.820/2.125	N2	
50	2010	Frønes, I.	"Status Zero Youth in the Welfare Society".	Child Indicators Research	100 %	International	0.750/0.750	N1	
51	2010	Halvari, A. M., Halvari, H., Bjørnebekk, G. & Deci, E.	Motivation and Anxiety for Dental Treatment: Testing a Self-Determination Theory Model of Oral Self-Care Behavior and Dental Clinic Attendance.	Motivation and Emotion.	25 %	International	1.014/2.377	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets nivå (N1/N2)	Program
52	2010	Lekhal, R., Zachrisson, H.D. , Wang, M. V., Schjølberg, S., von Soest, T.	Does universally accessible child care protect children from late talking? Results from a Norwegian population- based prospective study.	Early Child Development and Care.	20 %	International	-	N1	
53	2010	Moser, T. og Martinsen, M.T.	The outdoor environment in Norwegian kindergartens as pedagogical space for toddlers' play, learning and development.	European Early Childhood Education Research Journal	50 %	International	-	N1	
54	2010	Ogden, T.	Sosial ferdighetsopplæring for barn og unge.	Tidsskrift for Norsk Psykologforening	100 %	Norsk	-	N1	
55	2010	Ogden, T.	Hva påvirker elevers læring?	Tidsskrift for Norsk Psykologforening	100 %	Norsk	-	N1	
56	2010	Ogden, T. , Kärki, F.U., & Teigen, K.S.	Linking research, practice and policy in the welfare services and education in Norway.	Evidence and Policy	33,3 %	International	-	N1	
57	2010	Skipstein, A., Janson, H. , Stoolmiller, M., & Mathiesen, K.S.	Trajectories of maternal symptoms of anxiety and depression: A 13-year longitudinal study of a population-based sample.	BMC Public Health	25 %	International	-	N2	
58	2010	Sørli, M.-A. , Ogden, T. , Solholm, R. , & Olseth, A.R.	Implementering – om hvordan få tiltak til å virke En oversiktsartikkel.	Tidsskrift for Norsk Psykologforening	100 %	Norsk	-	N1	
59	2010	Zachrisson, H.D. & Skårderud, F.	Eating disorders and feelings of insecurity. Review of attachment and eating disorders.	Eur Eating Disor Rev	50 %	International	-	N1	
60	2009	Bjørnebekk, G.	Psychometric properties of the scores on the Behavioral	Educational and Psychological	100 %	International	0.633/1.534	N2	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
			Inhibition and Activation scales in a sample of Norwegian children.	Measurement					
61	2009	Bjørnebekk, G., & Gjesme, T.	Motivation and temporal distance: their effect on cognitive and affective manifestations.	Psychological Reports	50 %	International	0.346/0.425	N1	
62	2009	Bjørnebekk, G., & Gjesme, T.	Future Time Orientation and Temperaments: Exploration of their relationship to Primary and Secondary Psychopathy.	Psychological Reports	50 %	International	0.346/0.425	N1	
63	2009	Kjøbli, J., & Hagen, K.A.	Interparental Collaboration, Parenting and Child Externalizing Behavior in a Clinical Sample: Testing Mediation.	Family Relations	100 %	International	1.318/1.595	N1	
64	2009	Kjøbli, J., & Ogden, T.	Gender Differences in Intake Characteristics and Behavior Change among Children in Families Receiving Parent Management Training (PMTO).	Children and youth services review	100 %	International	1.166/1.749	N1	PMTO
65	2009	Ogden, T., & Hagen, K.A.	What works for whom? Gender differences in intake characteristics and treatment benefit of Multisystemic Therapy.	Journal of Adolescence	100 %	International	1.802/2.791	N1	
66	2009	Ogden, T., Hagen, K.A., Askeland, E., & Christensen, B.	Implementing and evaluating evidence-based treatments of conduct problems in children and youth in	Research on Social Work Practice	100 %	International	1.039/1.483	N1	

#	Publiceringsår	Forfatter(e)	Titel	Tidsskriftnavn	AS-andel (%)	Norsk /nordisk /international	Impact-factor/5-year IF	Tidsskriftets niveau (N1/N2)	Program
			Norway.						
67	2009	Ogden, T., & Sørli, M.-A.	Implementing and evaluating empirically based family and school programmes for children with conduct problems in Norway.	The International Journal of Emotional Education	100 %	International	-	N1	

Note: Tegnet "-" angiver, at det ikke er muligt at få impact-factoren for tidsskriftet

Norges forskningsråd

Drammensveien 288
Postboks 564
1327 Lysaker

Telefon +47 22 03 70 00
Telefaks +47 22 03 70 01
post@forskningsradet.no
www.forskningsradet.no

Design omslag: Design et cetera AS
Trykk: 07 Media AS
Opplag: 100

Oslo, mars 2016

ISBN: 978-82-12- 03495-2 (trykk)
ISBN: 978-82-12- 03496-9 (pdf)

Publikasjonen kan bestilles og lastes ned på
www.forskningsradet.no/publikasjoner